

STRATEŠKI NAČRT RAZVOJA ZELENEGA KRASA

<p>Naročnik:</p>	<p>RRA Notranjsko-kraške regije, d.o.o. Prečna ulica 1 6257 Pivka</p> <p><u>Kontaktna oseba naročnika:</u> <i>Mateja Simčič</i></p>
<p>Izdelovalec:</p>	<p>OIKOS, svetovanje za razvoj, d.o.o. Jarška cesta 30 1230 Domžale</p> <p>Pristop d.o.o. Trubarjeva cesta 79 1000 Ljubljana</p> <p>Consensus d.o.o. Tomšičeva ulica 4 1000 Ljubljana</p> <p>Igea d.o.o. Koprška 94 1000 Ljubljana</p> <p><u>Vodja projekta:</u> <i>Matjaž Harmel</i></p> <p><u>Sodelovali:</u> Oikos: <i>Jurij Kobal</i> <i>Maja Krušič</i> <i>Andrej Stres</i> <i>Sabina Čepuš</i> <i>Aleksandra Privšek</i> <i>Klemen Strmšnik</i> Pristop: <i>Andrej Drapal</i> <i>Petra Lapajne</i> <i>Miha Klančar</i> Consensus: <i>Lucija Marovt</i> <i>Alenka Jakomin</i> Igea: <i>Martin Puhar</i> <i>Boštjan Golež</i></p> <p style="text-align: right;"><i>Žig in podpis:</i></p>
<p>Naslov dokumenta:</p>	<p>Strateški načrt razvoja Zelenega krasa</p>
<p>Številka pogodbe:</p>	<p>JN MS-01/2008</p>
<p>Številka projekta:</p>	<p>1006/2008</p>
<p>Ključne besede:</p>	<p>Zeleni kras, vizija, cilji, ukrepi, projekti, upravljanje</p>

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC V DOKUMENTU

CGP	Celostna grafična podoba
COVEVO	Center za obnovljive vire in varstvo okolja
EPK	Evropski park krasa
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
INTERREG	Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA, Sosedski program Slovenija – Madžarska – Hrvaška 2004-2006
JZP	javno-zasebno partnerstvo
NKR	Notranjsko-kraška regija
OP ROPI	Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture za obdobje 2007 – 2013
OP RR	Operativni program krepitev regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007 – 2013
OVE	obnovljivi viri energije
PRP	Program razvoja podeželja
RNUST	Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007 – 2011
RRA NKR	RRA Notranjsko-kraške regije, d.o.o.
RRP NKR	Regionalni razvojni program Notranjsko-kraške regije
SRS	Strategija razvoja Slovenije
URE	učinkovita raba energije

POVZETEK STRATEŠKEGA NAČRTA

Strateški načrt razvoja Zelenega krasa je temeljni dokument razvoja Notranjsko-kraške regije po načelih trajnosti. Načrt se smiselno navezuje na Regionalni razvojni program (RRP) Notranjsko-kraške regije 2007-2013, v katerem si je regija kot horizontalno prioriteto zadala eko razvoj na vseh področjih delovanja. Dokument podaja razvojna izhodišča, smernice in cilje ter ukrepe in konkretne predloge izvedbenih aktivnosti. Strateški načrt vsebuje vizijo razvoja regije, ki smo jo začrtali skozi serijo delavnic s ciljnim skupinami in predstavlja v smislu trajnostnega razvoja nadgrajeno vizijo iz RRP.

Vizija Zelenega krasa:

Z odgovornim načinom življenja ter načrtovanimi vlaganji v znanje in razvoj bo regija postala tržno privlačna in okoljsko najbolj ohranjena regija v Sloveniji. Skupni nastop pod blagovno znamko Zeleni kras bo regijo umestil na zemljevid aktivnih turistov in okoljsko ozaveščenih potrošnikov. Regija, kjer bodo kakovost življenja, tradicija in vrednote na prvem mestu, bo na ta način razvojno napredovala, a ostala zelena tudi za naslednje generacije.

Strategija razvija krovno znamko regije, ki se imenuje Zeleni kras. Izbrano ime poudarja ključno značilnost pokrajine, t.j. zeleni kraški svet (območje z mnogimi kraškimi pojavi, ki je pretežno gozdnato). Beseda »kras« - prednosti uporabe v imenu so v njeni prepoznavnosti in omogočanju širšega povezovanja - je pisana z malo začetnico, saj ne gre za pokrajino Kras, temveč za kraške značilnosti pokrajine. Znamka predstavlja vizijo in vrednote regije, ki temeljijo na ohranjanju okolja, saj to predstavlja podlago razvoju. Regija se bo pod novo znamko razvijala v smeri družbeno odgovorne regije, v kateri bomo spodbujali razvoj novih storitev, integriranih produktov in vlaganja v znanje.

Strateški načrt Zelenega krasa sestavljajo štiri ključna vsebinska poglavja: analiza stanja, strateške usmeritve, ključni izvedbeni projekti in upravljanje.

V **prvem delu** je strategija umeščena med strateške in programske okvire na nacionalni in regionalni ravni. Predstavljena so izhodišča razvojnega koncepta, ki so podrobneje razdelana v izvedbenem dokumentu. Osrednje mesto zavzema analiza stanja, ki temelji na analizi oziroma primerjavi s konkurenčnimi regijami ter ugotovitvah predhodno opravljenih analiz stanja. Osredotoča se na štiri področja, v procesu nastajanja dokumenta prepoznana kot pomembna: okolje, turizem, kmetijstvo in razvoj podeželja ter upravljanje. Iz ključnih ugotovitev po področjih izhajajo **priporočila**, ki so zelo pomembna za udejanjanje trajnostnega razvoja v praksi. Priporočila so strukturirana za javni sektor, predvsem občine, in po prednostnih področjih:

Okolje: spodbujati razvoj okolju prijaznih tehnologij, zagotoviti ustrezno okoljsko infrastrukturo (zlasti na podeželju, ker je ta tam praviloma slabše urejena) in z različnimi mehanizmi okoljsko ozaveščati prebivalce.

Turizem: izkoriščati naravne in kulturne danosti, ki predstavljajo turističen potencial, zagotoviti večje število trajnostnih produktov in storitev, v skladu z vizijo znamke razvijati integrirane turistične produkte, urediti funkcijo trženja v turizmu na regionalni ravni ter vlagati v turistično in rekreacijsko infrastrukturo.

Kmetijstvo in podeželje: razvijati dejavnosti na podeželju in dopolnilne dejavnosti na kmetijah, ki temeljijo na doseganju višjih standardov z ekološkega vidika, spodbujati eko-kmetijstvo, okrepite sistem izobraževanja.

Upravljanje: spodbujati investicije v javno infrastrukturo, zagotoviti večje povezovanje ponudnikov in integracijo turistične ponudbe ter enotno promocijo na ravni regije, izvajati redno komuniciranje s ciljnim javnostmi in prebivalci regije.

V **drugem delu** so poudarjene predvsem strateške usmeritve razvoja in cilji Zelenega krasa. Skladno z oblikovano vizijo Zelenega krasa so za prednostna področja Zelenega krasa spoznana okolje, turizem, podeželje

in upravljanje. Kot pomembno področje, ki vpliva na vsa ostala prednostna področja, pa je bilo izpostavljeno znanje. Ključni cilji za uresničevanje zastavljene vizije Zelenega krasa so:

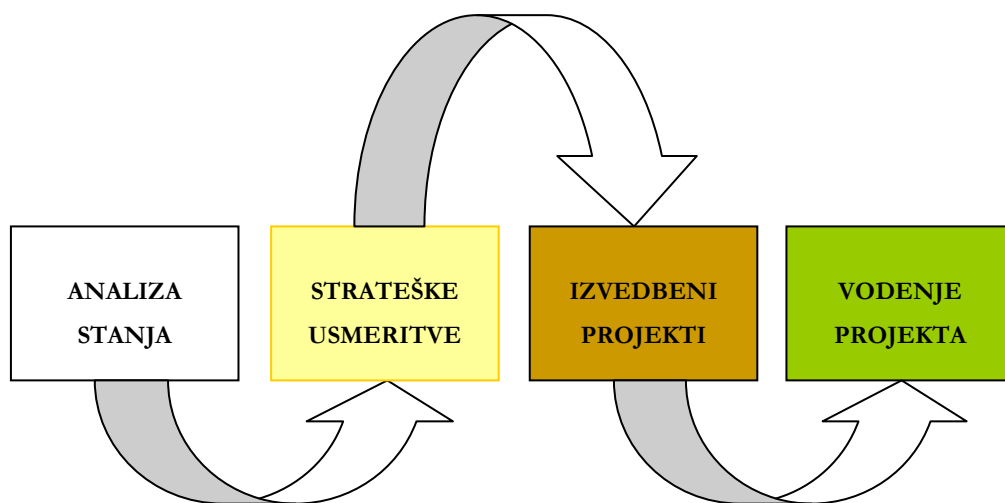
- ohraniti okolje, saj to predstavlja podlago razvoju
- razviti nove produkte, storitve in znanja
- postati družbeno odgovorna regija
- povezati turistično ponudbo, kar bo spremenilo turistično povpraševanje in povečalo prepoznavnost regije.

Načini oziroma strategije za doseganje zastavljenih ciljev so povezovanje in sodelovanje, vlaganje sredstev v razvojne in izobraževalne projekte ter ustrezna organiziranost.

V **tretjem delu** dokumenta je predstavljena izvedbena raven strategije Zelenega krasa. Predstavljeni so izvedbeni projekti, ki bodo na ključnih področjih pripomogli k uresničevanju vizije Zelenega krasa in so v izvedbenem dokumentu podrobneje terminsko, finančno ter upravljavsko opredeljeni. V fazi priprave tega dokumenta je bilo identificiranih več projektov, ki naj bi tudi pripomogli k uresničevanju vizije, vendar so bili kot izvedbeni projekti v dokument vključeni samo tisti, ki so izvedljivi v krajšem časovnem obdobju, kar pomeni, da imajo znanega nosilca. Na področju turizma gre za projekta Turistična infrastruktura Zelenega krasa in Revitalizacija vojaške dediščine Zelenega krasa. Na področju podeželja je bil kot ključni razvit projekt Regijski produkti. Pozitivne učinke na okolje pa bodo prinesli še projekti: Zelena javna naročila, Energetsko učinkovite javne stavbe in Zeleni kras očiščen odlagališč. K boljši povezanosti med nosilci projekta v regiji in zagotavljanju učinkovitega upravljanja Zelenega krasa pa naj bi pripomogla projekta Interno komuniciranje in Povezovanje Zelenega krasa s Krasom. Skupna vrednost vseh projektov znaša dobre 3 milijone EUR.

V **četrtm delu** so predstavljeni pogoji za vodenje in nadaljnji razvoj območja Zeleni kras. Opremljena je upravljavska struktura, ki za vodenje in koordinacijo aktivnosti Zelenega krasa ne predvideva ustanovitve nove organizacije, temveč opredeljuje pristojnosti in odgovornosti obstoječih ter njihovo medsebojno sodelovanje. Upravljevalec Zelenega krasa bo RRA NKR, ki bo aktivnosti izvajala v koordinaciji in sodelovanju z občinami in obema LAS ter ob strokovni podpori široko zastopanega svetovalnega telesa. RRA NKR bo redno spremljala uresničevanje strategije in stanje izvajanja izvedbenih projektov. Za spremljanje učinkov strateškega načrta so predvideni merljivi kazalniki. Glede na opredeljene potenciale v turizmu pa bi na srednji rok trženjsko funkcijo v turizmu na ravni regije morala prevzeti specializirana organizacija. Nadzorno in strateško vlogo nad upravljanjem bo imel Svet regije.

Slika 1: Shema dokumenta

VSEBINA

POVZETEK STRATEŠKEGA NAČRTA	4
VSEBINA.....	6
TABELE, SLIKE.....	8
1. UVOD	9
2. OZADJE	10
<i>Kras ima svoj naboj.....</i>	<i>10</i>
<i>Zeleni kras je nova razvojna paradigma prostora med Javorniki, Snežnikom in Brkini.....</i>	<i>10</i>
<i>Izkoristimo priložnosti.....</i>	<i>10</i>
<i>Kakovost življenja je najpomembnejša vrednota.....</i>	<i>11</i>
1.1 UMEŠČENOST PROJEKTA V RRP NKR 2007-2013 IN ODNOS PROJEKTA DO DRUGIH RAZVOJNIH IZZIVOV REGIJE	11
3. NASTANEK PROJEKTA.....	14
3.1 POVEZAVA S PODOBNIMI PROJEKTI V REGIJI.....	14
3.2 POVEZAVA PROJEKTA S PROJEKTOM GOSPODARSKO SREDIŠČE PERSPEKTIVA	15
3.3 RAVNANJE Z ODPADKI IN ODPADNIMI VODAMI	16
3.4 SKLADNOST PROJEKTA S STRATEŠKIMI DOKUMENTI SLOVENIJE IN EVROPSKE UNIJE	17
4. ANALIZA STANJA	22
4.1 ANALIZA KONKURENTOV - NAŠE ŽELJE GLEDE NA KONKURENCO	22
4.2 NAŠE LASTNOSTI, KI NAM KORISTIJO PRI DOSEGANJU CILJEV	23
4.3 LASTNOSTI IN OKOLIŠČINE, KI NAS OMEJUJEJO PRI DOSEGANJU CILJEV.....	24
4.4 PRIPOROČILA, KI SE NANAŠAJO NA ZASLEDOVANJE CILJEV TRAJNOSTNEGA RAZVOJA	25
5. VIZIJA ZELENEGA KRASA	27
6. ZNAMKA	28
6.1 ZNAMKA ZELENi KRAS	28
6.2 ZGODBA ZNAMKE	29
6.3 VIZUALIZACIJA ZNAMKE ZELENi KRAS.....	29
6.4 IME: ZELENi KRAS	29
6.5 LOGOTIP.....	30
6.6 SLOGAN.....	30
6.7 ARHITEKTURA ZNAMKE ZELENi KRAS.....	31
7. CILJI, STRATEGIJE.....	33
7.1 CILJI	33
7.2 STRATEGIJE	33

<i>Povezovanje</i>	33
<i>Organiziranost</i>	34
8. UKREPI	35
8.1 UKREP TURIZEM.....	36
<i>Cilji ukrepa Turizem</i>	36
8.1.1 KLJUČNI IZVEDBENI PROJEKTI V SKLOPU UKREPA TURIZEM.....	36
8.2 UKREP PODEŽELJE.....	37
<i>Cilji ukrepa PODEŽELJE</i>	37
8.2.1 KLJUČNI IZVEDBENI PROJEKTI V SKLOPU UKREPA PODEŽELJE.....	37
8.3 UKREP GOSPODARSTVO.....	37
<i>Cilj ukrepa Gospodarstvo</i>	38
8.3.1 KLJUČNI IZVEDBENI PROJEKTI V SKLOPU UKREPA GOSPODARSTVO.....	38
8.4 UKREP UPRAVLJANJE ZELENEGA KRASA.....	38
<i>Cilj ukrepa Upravljanje Zelenega krasa</i>	39
8.4.1 KLJUČNI IZVEDBENI PROJEKTI V SKLOPU UKREPA UPRAVLJANJE ZELENEGA KRASA.....	39
8.5 UKREP OKOLJE (HORIZONTALNI).....	39
<i>Cilj horizontalnega ukrepa Okolje</i>	40
8.5.1 KLJUČNI IZVEDBENI PROJEKTI V SKLOPU HORIZONTALNEGA UKREPA OKOLJE.....	40
9. FINANČNI OKVIR	41
9.1 UPOŠTEVANJE JAVNO-ZASEBNEGA PARTNERSTVA PRI PROJEKTIH.....	42
9.2 POGODBENO PARTNERSTVO.....	42
9.3 STATUSNO PARTNERSTVO.....	42
10. DOLOČITEV TVEGANJ RAZVOJA ZELENEGA KRASA	44
10.1 ANALIZA TVEGANJ.....	44
10.2 PREGLED PO PRIORITETNIH PODROČJIH.....	44
11. UPRAVLJANJE	46
11.1 ORGANI IN ODGOVORNOSTI.....	46
11.2 PRISTOJNOSTI IN NALOGE POSAMEZNIH UPRAVLJAVCEV.....	47
12. SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE	48
12.1 ODGOVORNOST.....	48
12.2 POSTOPEK SPREMENB STRATEŠKEGA NAČRTA RAZVOJA ZELENEGA KRASA.....	48
12.3 SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE PROJEKTA ZELENi KRAS.....	48
13. ZAKLJUČEK	50
PRILOGA - OSNUTKI PROJEKTOV/PRODUKTOV ZELENEGA KRASA	52

TABELE, SLIKE

Tabela 1: Analiza skladnosti RRP NKR 2007-2013 in Strateškega načrta razvoja Zelenega krasa.....	12
Tabela 2: Analiza skladnosti projekta s cilji strateških dokumentov in razvojnih politik	17
Tabela 3: Viri sofinanciranja izvedbenih projektov.....	41
Tabela 4: Možnosti javno-zasebnega partnerstva.....	43
Tabela 5: Matrika analize tveganj.....	45
Tabela 6: Kazalniki izdelkov in rezultatov.....	49
Slika 1: Formula znamke	28
Slika 2: Logotip znamke Zeleni kras.....	30
Slika 3: Logotip Zeleni kras in slogan.....	31
Slika 4: Arhitektura znamke Zeleni kras	32
Slika 5: Ukrepi Zelenega krasa.....	35
Slika 6: Upravljanje Zelenega krasa.....	46

1. UVOD

Projekt Upravljanje Notranjsko-kraške ekoregije je celovit in dolgoročen razvojni projekt, ki združuje občine Bloke, Cerknica, Ilirska Bistrica, Logatec, Loška dolina, Pivka in Postojna. Nosilec projekta je RRA NKR, ki si s partnerskimi občinami prizadeva usmerjati in upravljati razvoj po načelih trajnosti. Prva faza projekta se je v okviru operacije Upravljanje z ekoregijo začela novembra 2007 in se je zaključila septembra 2009. Operacijo so sofinancirali Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj ter občine v regiji. Izvajala se je v okviru Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013, prednostna usmeritev: »Regionalni razvojni programi«, razvojna prioriteta: »Razvoj regij«. V okviru operacije sta bila izvedena dva sklopa aktivnosti, in sicer izdajanje časopisne priloge regionalnega tiskanega medija, namenjene zlasti interni javnosti, in drugi sklop: priprava strateškega in izvedbenih dokumentov razvoja Notranjsko-kraške regije kot ekoregije. Drugi sklop aktivnosti je izvajal konzorcij podjetij Oikos, Pristop, Consensus in Igea. V okviru tega sklopa so bili izdelani štiri dokumenti: Strateški načrt razvoja Zelenega krasa, Izvedbeni dokument razvoja Zelenega krasa, Koncept označitve in popis turističnih zanimivosti in ponudbe v pisni in elektronski obliki (interaktivni zemljevid) ter Priročnik celostne grafične podobe Zelenega krasa. Izvedene so bile tudi številne komplementarne komunikacijske aktivnosti, in sicer: predstavljena brošura, turistični vodnik, predstavitev na dveh sejmih, več kot 20 informativnih delavnic in sestankov, gospodarska razvojna konferenca, sodelovanje na slovenski marketinški konferenci, pet objav o projektu v domači literaturi in dve objavi v tuji literaturi. Na ta način so bili postavljeni temelji nadaljnega razvoja regije, na katerih morajo skupaj začeti graditi vsi razvojni partnerji v regiji, da bi uresničili zastavljene cilje in spodbudili razvoj regije, ki nazaduje po večini ekonomskih in razvojnih kazalcev.

2. OZADJE

V RRP NKR 2007 – 2013 si je regija začrtala pot, ki jo usmerja k okolju prijaznemu razvoju. Eko razvoj Notranjsko-kraške regije je v RRP opredeljen kot ena od ključnih razvojnih prioritete regije. V okviru te prioritete se spodbuja predvsem investicije, ki so v sožitju z naravo in okoljem ter zagotavljajo visoko kakovost življenja. Regija naj bi tako postala privlačna za življenje, delo in ustvarjanje, za domače in tuje obiskovalce ter prepoznavna kot dobra blagovna znamka tako doma kot v tujini.

Skupne značilnosti izsledkov izvedenih študij za regijo so, da je regija z vidika ohranjenosti okolja izjemna. To so pokazale tudi analize, ki so bile izvedene za potrebe priprave tega dokumenta. Regija je izredno redko poseljena in je z okrog 35 prebivalci na km² daleč pod slovenskim povprečjem. Regija je nadpovprečno gozdnata, saj gozdovi pokrivajo dobrih 70 % regije. Rezultat tega je tudi izjemna ohranjenost narave, kar se izraža v deležu površin, ki so uvrščene v različne režime varovanja narave. V območju Natura 2000 je 54 % ozemlja regije, zavarovana območja predstavljajo skoraj 38 % in ekološko pomembna območja skoraj 78 % regije.

Glede na to, da je pri načrtovanju razvoja potrebno upoštevati obstoječe stanje, primerjalne prednosti regije, razvojne potenciale ter institucionalno infrastrukturo, na kateri bo slonel razvoj, se razvoj po načelih trajnosti regiji ponuja sam od sebe. Navedene značilnosti regije namreč ponujajo celo vrsto razvojnih izzivov. Kako naj regija svoje posebnosti bolje izkoristi, kako naj svojo drugačnost še poudari, da bi ta postala razvojno in tržno bolj zanimiva, kako naj se regija organizira za upravljanje in trženje? Vse to so vprašanja, na katera smo si poskušali odgovoriti snovalci te razvojne paradigme in na katere odgovarja tudi ta dokument. Iz zgoraj navedenih dejstev se je razvil koncept razvoja regije, ki sloni na naslednjih izhodiščih:

Kras ima svoj naboj.

Kraški pojavi so ena glavnih značilnosti Zelenega krasa. Zeleni kras je del mozaika, ki ga sestavlja skupaj s Krasom, zato se želi na svetovnem zemljevidu predstaviti kot kraška pokrajina in se kot taka tudi tržiti. Regija želi za trženje destinacije, za promocijo in razvoj projektov privabiti tudi partnerje in občine, ki delujejo na matičnem Krasu. Zeleni kras je del turistične destinacije Kras in želi biti njen tvoren del. Trženje krasa in njegovih značilnosti bo regija pričela z razvojnim projektom Park Zelenega krasa, ki naj bi s časom (in sodelovanjem matičnega Krasa) prerasel v Evropski park krasa.

Zeleni kras je nova razvojna paradigma prostora med Javorniki, Snežnikom in Brkini.

Notranjsko-kraška regija je v RRP 2007-2013 napovedala nov pristop k razvoju. Regija namerava izkoristiti svoje razvojne, predvsem naravne potenciale za razvoj podeželja, gospodarstva in predvsem turizma. Regija se nahaja med dvema hitro razvijajočima se urbanima središčema - Ljubljano in Koprno. Vpetost med ti dve središči je po eni strani dobra, saj imajo organizacije in ljudje hiter dostop do različnih institucij, po drugi strani pa dobra povezanost krepi odlivanje znanja v bližnje centre, kar slabi položaj regije. Zeleni kras zato pomeni nov razvojni utrip, nadgrajeno razvojno vizijo regije, ki bo povezala razvojne potenciale regije in ponudila nove razvojne možnosti. Poudarek razvojnih prizadevanj bo predvsem na spodbujanju trajnostno naravnanih projektov s strani lokalnih skupnosti in ostalih razvojnih akterjev, povezovanju, integraciji ponudbe, skupni promociji ter vlaganjih v znanje, inovacije in nove tehnologije.

Izkoristimo priložnosti.

Vse regije dobro poznajo svoje težave. Pravi razvojni model temelji na prepoznavanju priložnosti in iskanju načinov, kako priložnosti izrabiti za lasten razvoj, za doseganje lastnih ciljev. Razvoj območja Zeleni kras temelji na iskanju priložnosti in razumevanju prihajajočih izzivov, ki jih nudijo tako gospodarske spremembe, spremembe v turizmu,

podnebne spremembe, sodobni izzivi v energetiki in podobno. Upravljanje Zelenega krasa je zato usmerjeno v prepoznavanje priložnosti, določanje potencialnih razvojnih koalicij in prepoznavanje načinov, kako v določeni situaciji doseči najboljše rezultate. K tej nalogi so vabljeni vsi partnerji, ki jih povezujejo skupni (razvojni) interesi, povezovanje razvojnih virov pa je pot do uspešnega delovanja regije. Regija vidi priložnosti v izkoriščanju naravnih danosti (obnovljivi viri energije, predvsem biomasa in fotovoltaika, naravna dediščina), povezovanju in integraciji ponudbe, skupni promociji, ki bo izboljšala njeno prepoznavnost in prepoznavnost ponudbe iz regije ter vlaganjih v znanje, inovacije in nove tehnologije, kar naj bi spodbudilo otopelo gospodarstvo in mu dalo nov razvojni impulz. Regija si ne želi gospodarstva "visokih dimnikov" temveč manjše, po dejavnosti raznolike in bolj fleksibilne enote gospodarstva z višjo dodano vrednostjo, ki bo sposobno ustvarjati nova delovna mesta in zaposlovati visoko izobražen kader, ki se ta trenutek zaposluje izven regije. Zato je nujno razvojna prizadevanja usmeriti v spodbujanje podjetništva, ki je gonilo razvoja vsakega okolja in v tem smislu poskušati najti optimalno sinergijo med javnim in zasebnim sektorjem.

Kakovost življenja je najpomembnejša vrednota.

Kakovostni življenjski pogoji vedno bolj postajajo vrednota, ki pomembno vplivajo na odločitve, kje živeti, delati in ustvarjati, oziroma kje in kako preživljati prosti čas. Naravni potenciali za zagotavljanje kakovostnih življenjskih pogojev so veliki in relativno dobro ohranjeni. Te potencialne je treba ohraniti in tam, kjer so ogroženi, poskrbeti, da se stanje čim bolj izboljša. Regija nudi izjemen potencial za preverjanje učinkovitosti delovanja novih rešitev in tehnologij, tudi tistih, ki bodo razvite v njenem okolju, pozneje pa kot uspešne tržene na globalnem trgu. Pomembno je, da razvoj ne gre na škodo kvalitete življenja in da je to vrednota, ki jo mora spoštovati predvsem javni sektor pri kreiranju politik na različnih področjih in ravneh.

1.1 Umeščenost projekta v RRP NKR 2007-2013 in odnos projekta do drugih razvojnih izzivov regije

RRP NKR je bil pripravljen za obdobje 2007 - 2013 in združuje občine Bloke, Cerknico, Ilirsko Bistrico, Logatec, Loško dolino, Pivko in Postojno. Namen RRP je zagotoviti strateške usmeritve razvoja in zagotoviti regiji ciljno usmerjeno izvajanje projektov. Projekti bodo podpirali drug drugega in regiji zagotovili prehod med bolj razvite regije. To je hkrati tudi dolgoročni cilj RRP NKR. Le-ta pomeni, da bo treba v tem programskem obdobju v regiji dvigniti rast in dodano vrednost gospodarstva, tehnološko stopnjo in stopnjo inovativnosti, zagotoviti večji BDP/prebivalca in delovna mesta za visoko usposobljen kader (regija je po kriteriju izobrazbene ravni v zadnjih letih izredno napredovala), in ostale kazalce, na osnovi katerih se meri indeks razvojne ogroženosti. Cilj hkrati podpira tudi uresničitev vizije, ki je preoblikovana vizija iz prejšnjega RRP.

V viziji si je regija zastavila, da bo postala prepoznavna, gospodarsko stabilna in ekološko usmerjena regija, ki bo izkoristila vse svoje naravne in kulturne danosti. Vse to naj bi podprli z dodatnimi vlaganji v razvoj človeških virov, kar bo posledično tudi povzročilo, da bo regija postala uveljavljena turistična destinacija. Široko zastavljena vizija in dolgoročni cilj zahtevata tudi delovanje na čim širšem področju. V programu so vključeni samo tisti ukrepi, ki jih podpirajo regijski in lokalni projekti z znanimi nosilci. Določenih je bilo 11 ukrepov. S tem smo zagotovili večjo učinkovitost pri izvedbi programa in njegovem vrednotenju. Za vsak regijski projekt smo v izvedbenem delu RRP poleg nosilca določili še njegove cilje ter finančni načrt izvedbe projekta, predvideli smo tudi finančne vire projekta. Ker obdobje izvedbe RRP sovпада s finančno perspektivo 2007-2013, smo pri pripravi prioritete, ukrepov in projektov sledili usmeritvam, ki jih določa kohezijska politika za omenjeno obdobje.

Eko razvoj regije je v RRP NKR opredeljen kot ena od treh horizontalnih prioritete (drugi dve sta še *Znanje za pospeševanje globalne konkurenčnosti* ter *Dostopna in podporna infrastruktura*). Strateški načrt Zelenega krasa tako predstavlja strateško usmeritev za uresničevanje omenjene horizontalne prioritete regije. Čeprav gre za horizontalni dokument, ki pokriva skoraj vsa področja razvoja regije, nikakor ne prevzema funkcije RRP. Dokument tako predstavlja poglobljeno strategijo delovanja v eko smeri in predstavlja motivacijski del RRP.

Tabela 1: Analiza skladnosti RRP NKR 2007-2013 in Strateškega načrta razvoja Zelenega krasa

Program RRP NKR 2007-2013	Cilji Strategije Zelenega krasa	Izvedbeni projekti Zelenega krasa	Vplivi
Gospodarstvo: <ul style="list-style-type: none"> Izboljšanje konkurenčnosti poslovanja regijskih podjetij. Privabljanje podjetij v regijo. 			Z razvojem nove blagovne znamke Zeleni kras se pričakuje povečanje prepoznavnosti podjetij iz regije in posledično tudi izboljšanje konkurenčnosti.
Turizem: <ul style="list-style-type: none"> Razvoj turistične dejavnosti preko spodbujanja javno-zasebnega partnerstva pri enovitem in strateškem upravljanju ter investicijah v podporno infrastrukturo. Podaljšati čas bivanja obiskovalcev v regiji s trenutnih 3 do 6 ur na 9 ur. Dvig prepoznavnosti in konkurenčnosti Notranjsko - kraške regije na področju turistične ponudbe. 	<ul style="list-style-type: none"> ohraniti okolje, saj to predstavlja podlago razvoju. razviti nove produkte, storitve in znanja. postati družbeno odgovorna regija. povezati turistično ponudbo, kar bo spremenilo turistično povpraševanje in povečalo prepoznavnost regije 	<ul style="list-style-type: none"> Energetsko učinkovite javne stavbe Zelenega krasa Turistična infrastruktura Zelenega krasa Revitalizacija vojaške dediščine Zelenega krasa Zeleni kras očiščen odlagališč Zelena javna naročila, Povezovanje Zelenega krasa z matičnim Krasom Interno komuniciranje Regijski produkti Zelenega krasa 	<ul style="list-style-type: none"> V okviru projekta Turistična infrastruktura Zelenega krasa bo prišlo do izgradnje podporne turistične infrastrukture. Novi produkti in storitve, ki bodo predvsem plod integracije obstoječih turističnih kapacitet bodo prispevali k podalšanju bivanja turistov v regiji. Povezana turistična ponudba in CGP v okviru blagovne znamke Zeleni kras bodo pripomogli k izboljšanju prepoznavnosti območja.
Človeški viri: <ul style="list-style-type: none"> Dvigniti raven kakovosti življenja v regiji. Dvigniti izobrazbeno raven prebivalstva v regiji. Z razvojem kvalitetnih delovnih mest zmanjšati dnevno migracijo. 			<ul style="list-style-type: none"> Z zagotavljanjem energetske učinkovitosti in nove podporne turistične infrastrukture se bo hkrati dvignila kakovost bivanja lokalnega prebivalstva, saj celoten projekt ustvarja podlago za nove gospodarske priložnosti na ravni celotne regije. Aktivnosti, ki so vezane na cilj <i>Razviti novi produkti in Povezana turistična ponudba</i> bodo pripomogle k ustvarjanju novih delovnih mest.
Podeželje: <ul style="list-style-type: none"> Dvig življenjske ravni na podeželju. 			<ul style="list-style-type: none"> Projekti Turistična infrastruktura Zelenega krasa, Revitalizacija vojaške dediščine Zelenega krasa

<ul style="list-style-type: none"> • Večja povezanost deležnikov podeželja. 			<p>in Regijski produkti Zelenega krasa dajejo velik pomen vključevanju primarne dejavnosti in dopolnilnih dejavnosti na podeželju v regijsko turistično ponudbo.</p>
<p>Infrastruktura, okolje in prostor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ohranjeno naravno okolje. • Okolju prijazna infrastruktura. • Usklajen prostorski razvoj regije. 			<ul style="list-style-type: none"> • V okviru cilja <i>obraniti okolje, saj to predstavlja podlago razvoju</i> so se projektni partnerji zavezali, da bo nadaljnji razvoj trajnostno naravnan.

3. NASTANEK PROJEKTA

Osnovno strokovno podlago projektu predstavlja dokument Izhodiščne strokovne podlage: "Ekoregija - vizija razvoja Notranjsko-kraške regije (Inštitut za ekologijo, Ljubljana, Notranjski ekološki center, Cerknica, april 2006), v katerem je opredeljena konceptualna osnova za oblikovanje programskih osnov razvoja Notranjsko-kraške regije (NKR), ki so bile ustrezno umeščene tudi v RRP NKR 2007-2013. V RRP (RRA NKR, december 2006) je eko razvoj regije opredeljen kot ena od treh horizontalnih razvojnih prioritet regije, na podlagi katere se bo spodbujalo predvsem investicije, ki bodo v sožitju z naravo in okoljem in bodo hkrati zagotovile visoko kakovost bivanja, ter projekte, ki bodo spodbujali gospodarstvo k ekološkemu ravnanju, ozaveščali o pomembnosti varstva okolja, o pomenu ohranjanja biotske pestrosti za kakovost življenja ter projekte za spodbujanje OVE in URE, ki bodo prispevali k zmanjševanju obremenjevanja okolja. Ti bodo regijo tudi navzven predstavljali kot trajnostno naravnano regijo in jo na ta način dodatno promovirali.

Strokovne podlage so pokazale, da je potrebno v regiji vzpostaviti kar se da visoko identifikacijo prebivalcev z razvojno vizijo regije in oblikovati pogoje za pospešen razvoj podjetništva, zlasti na segmentu storitev. Dvigniti je potrebno prepoznavnost regije kot integralne eko turistične destinacije in jo ustrezno pozicionirati na slovenskem in mednarodnem trgu.

Občine NKR so tako na Svetu NKR junija 2007 sprejele sklep, da kot skupni regionalni projekt podprejo projekt »Upravljanje z ekoregijo« in s tem omogočile prijavo projekta na prvi javni razpis za prednostno usmeritev »Regionalni razvojni programi«, v okviru Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj regij«, objavljen v Uradnem listu RS, št. 48/2007, dne 1.6.2007. Projekt je bil uspešno realiziran, podlage za razvoj regije po načelih trajnosti so pripravljene, potrjena je bila znamka Zeleni kras, za realizacijo zastavljenih ciljev pa je nujno nadaljevati z izvedbenimi aktivnostmi.

3.1 Povezava s podobnimi projekti v regiji

Evropski park krasa (EPK) je eden od nosilnih projektov, ki bo Zeleni kras umestil na zemljevid turistične ponudbe. Ideja EPK se oblikuje in dopolnjuje že nekaj let in je iz muzeja prerasla v park ter se vsebinsko nadgradila. V fazi priprave strateškega in izvedbenega dokumenta Zelenega krasa je bilo ohranjeno stališče, da EPK predstavlja ključni veliki projekt, ki presega območje Zelenega krasa in ga je nujno usmeriti tudi na območje Krasa. Kot tak zahteva povezovanje s partnerji iz sosednjih Obalno-kraške regije in Severno Primorske regije, v vsebinskem smislu pa vzpostavljanje širokega partnerstva, ki bo vključevalo organizacije s področja znanosti in raziskovanja, kulture in turizma. Zaradi takšnega koncepta partnerstva EPK v tej fazi še ni mogoče obravnavati kot izvedbeni projekt, saj nosilci še niso identificirani. Pa tudi sicer gre za projekt nacionalnega pomena večjega finančnega ranga, za katerega bi morala izkazati interes tudi država. V tem kontekstu izvedbena projekta Turistična infrastruktura Zelenega krasa in Povezovanje Zelenega krasa s Krasom predstavljata neke vrste podprojekta EPK.

Projekt Zelenega krasa se v turističnem smislu navezuje na projekt **Prekrižane meje** (program INTERREG 2004-2006), katerega cilj je bil s prenovo opuščanih vojaških objektov, ureditvijo muzejskih zbirk, izobraževanjem vodnikov, oblikovanjem skupnih turističnih produktov in skupnim nastopom na turističnem trgu spodbuditi preboj vojaško-zgodovinske dediščine kot turističnega potenciala. Partnerji v projektu so bili občini Pivka in Ilirska Bistrica, občina Klana - Hrvaška, Vojaški muzej SV, RRA NKR, Društvo za krajevno zgodovino in kulturo iz Ilirske Bistrice ter Društvo za zgodovino Klane. Nadaljevanje aktivnosti projekta so na slovenski strani predvidene v okviru predlaganega projekta **Revitalizacija vojaške dediščine Zelenega krasa**.

Projekt Zeleni kras je povezan s projektom **Slohra Heritage** (program INTERREG 2004-2006), v katerem je kot partner sodelovala RRA NKR. Oblikovane so bile t.i. "košarice" izdelkov ali storitev, ki predstavljajo značilnosti posameznih sodelujočih regij. Nastal je tudi skupni promocijski film o naravnih in kulturnih zanimivostih oz. turističnih točkah čezmejnega območja. Tako so bile s tem projektom že zbrane nekatere ideje za regijske produkte, ki jih je bilo mogoče uporabiti pri oblikovanju **Regijskih produktov Zelenega krasa**.

Omeniti velja še projekt **Izobraževanje za vpeljavo obnovljivih virov energije v NKR** (program Leonardo Da Vinci, 2008), v okviru katerega je bilo izvedeno izobraževanje in ozaveščanje zaposlenih v javnih inštitucijah in zavodih ter ogled dobrih praks o pomenu in prednostih uporabe obnovljivih virov energije. Izvedene aktivnosti pomenijo koristno podlago predlaganima projektoma **Zelena javna naročila** in **Energetsko učinkovite javne stavbe Zelenega krasa**. Zelena javna naročila so nujen ukrep v kratkoročnem obdobju, saj so eden izmed mehanizmov, ki bi lahko navzven imel izredno velik promocijski učinek in predstavljajo pomemben element, ki dokazuje, da regija s trajnostnim razvojem misli resno, predvsem pa to pomeni dobro prakso, ki jo je mogoče tržiti.

V projektu **Ohranimo vode čiste** (program INTERREG, 2004-2006) se je ugotavljala kakovost vode podzemnih vodotokov na območju občine Loška dolina. Rezultat so izdelane projektne dokumentacije za gradnjo kanalizacijskega sistema za odvajanje in čiščenje odpadnih voda za vsa naselja v občini. Nosilec projekta je bila Občina Loška dolina, partner na hrvaški strani pa Općina Čabar. Pri projektu sta sodelovala tudi Javno podjetje Komunala Cerknica in RRA NKR. Projekt je skladen s ciljem »*obraniti okolje, saj to predstavlja podlago razvoju*«.

Projekt **Management turistične destinacije Postojna** (ESRR; javni razpis za turistično infrastrukturo v obdobju 2004-2006) je potekal v obdobju 2005-2006. V okviru projekta so bile razvite blagovna znamka Kras (kot krovna blagovna znamka), ter blagovne znamke in nova celostna grafična podoba za Postojnsko jamo, Predjamski grad in Grad Snežnik. Vzpostavljen je bil nov spletni portal www.turizem-kras.si, na katerem je predstavljena ponudba celotne turistične destinacije. Aktivnosti projekta so obsegale še nastope na sejmih, izobraževanja turističnih vodnikov, postavljena je bila Velika Krpanova pot, izdano je bilo promocijsko gradivo in zemljevidi. Nosilec projekta je bil Notranjsko-kraški regionalni zavod za turizem. Projekt **Zeleni kras** predstavlja nadaljevanje aktivnosti v smislu razvoja turistične destinacije. Pri tem je pomembno vključevanje vlečnega konja na področju turizma v regiji, podjetja Turizem Kras, ki je za razvojno paradigmo in znamko Zeleni kras pokazal velik interes in se aktivno vključuje v nadaljevanje aktivnosti in izvedbene projekte.

3.2 Povezava projekta s projektom Gospodarsko središče Perspektiva

V okviru **Gospodarskega središča Perspektiva** bosta izvedena dva podprojekta, in sicer izgradnja Tehnološkega parka Zeleni kras in Poslovno-logistične cone Neverke. Tehnološki park Zeleni kras bo ustvarjal inovativno okolje za razvoj visokotehnoloških podjetij na različnih lokacijah v NKR in bo zagotavljal prostorsko koncentracijo dejavnosti za nastanek novih visoko tehnoloških podjetij in delovanje razvojno-raziskovalnih oddelkov večjih podjetij. Dejavnosti tehnološkega parka bodo usmerjene v razvoj okoljskih tehnologij, inteligentnega upravljanja voda, novih materialov, izdelkov in procesov s področja obdelave lesa in podobno, kar je skladno s strateškimi usmeritvami regije.

Investicija v Poslovno-logistično cono Neverke bo zajemala komunalno opremljanje območja namenjenega poslovnim in proizvodnim dejavnostim, območja za pretovor surovin, območja solarne elektrarne in območja namenjenega pridelavi in predelavi hrane in izgradnjo objektov v novi coni in delno v obstoječi coni. Predvidene aktivnosti v sklopu Gospodarskega središča Perspektiva bodo tako v skladu s horizontalno temo Znanje v sklopu ukrepov Zelenega krasa in pripomogle bodo tudi k cilju »Razviti nove produkte, storitve in nova znanja«, ki bo dosežen s projekti Zelenega krasa.

V okviru Tehnološkega parka Zeleni kras je regija opredelila tudi potrebo po ustanovitvi Mrežne poslovne cone Notranjsko-kraške regije in Mrežnega podjetniškega inkubatorja Notranjsko-kraške regije, katerih investitor bi bil javni sektor. Ta v preteklem razpisu ni bil upravičen nosilec projektov, kljub temu pa regija izkazuje interes po resnejših državnih spodbudah za nastanek in rast podjetij, kar je nujno za njen razvojni preboj.

3.3 Ravnanje z odpadki in odpadnimi vodami

Ravnanje z odpadki in odpadnimi vodami je široko področje, ki zahteva velika finančna sredstva. Urejanje te problematike v NKR bo prispevalo k uresničevanju vizije Zelenega krasa in se ureja v okviru projektov, ki izhajajo iz RRP NKR 2007-2013, zato jih v Strateškem načrtu razvoja Zelenega krasa posebej ne obravnavamo.

Analiza RRP NKR in izvedbenega načrta 2007/2009 je pokazala, da je regija na področju okoljske in turistične infrastrukture v obdobju 2007-2009 premalo napredovala. Zaradi tega je pomembno, da se regijske projekte usmeri v prvo horizontalno razvojno prioriteto RRP Notranjsko-kraške regije 2007-2013 (Dostopna in podporna infrastruktura). Na področju ravnanja z odpadnimi vodami so občine investicijsko zelo dejavne, saj se je večji del sredstev 5. javnega razpisa razvojne prioritete Razvoj regij usmeril v okoljsko infrastrukturo. Ta bo prispevala k ciljem tega strateškega dokumenta, saj je reševanje problematike ravnanja z odpadnimi vodami bistvenega pomena za ohranitev okolja, na katerem bo slonel nadaljnji razvoj regije. Občine v regiji so prav tako dejavne na področju ravnanja z odpadki. To področje se v večini občin v regiji pospešeno ureja (pristop k ustanovitvi Centra za odlaganje odpadkov Logatec, ločeno zbiranje odpadkov od vrat do vrat, ozaveščanje prebivalcev itd.), k prizadevanjem za ureditev tega področja pa se pridružuje tudi RRA s projektom Wasman (Waste management), ki je sofinanciran s strani programa MED (Evropsko teritorialno sodelovanje).

3.4 Skladnost projekta s strateškimi dokumenti Slovenije in Evropske unije

Tabela 2: Analiza skladnosti projekta s cilji strateških dokumentov in razvojnih politik

Strateški dokument	Cilji/usmeritve iz programa (dokumenta)	Cilji Strategije Zelenega Krasa	Zaključki/ugotovitve
Strategija razvoja Slovenije (SRS)	<p>V ospredju SRS je celovita blaginja državljanov.</p> <p>Temeljni cilji SRS:</p> <ul style="list-style-type: none"> v desetih letih preseči povprečno raven gospodarske razvitosti EU (merjeno z BDP na prebivalca v pariteti kupne moči) in povečati zaposlenost v skladu s cilji Lizbonske strategije; izboljšati kakovost življenja in blaginjo vseh posameznic in posameznikov, merjeno s kazalniki človekovega razvoja, zdravja, socialnih tveganj in družbene povezanosti; uvajati načela trajnosti kot temeljna kakovostna merila na vseh področjih razvoja, vključno s ciljem trajnostnega obnavljanja prebivalstva; s svojim razvojnim vzorcem, kulturno identiteto in zavzetim delovanjem v mednarodni skupnosti postati v svetu prepoznavna in ugledna država. 	<ul style="list-style-type: none"> ohraniti okolje, saj to predstavlja podlago razvoju, razviti nove produkte, storitve in znanja, postati družbeno odgovorna regija, povezati turistično ponudbo, ki bo spremenila turistično povpraševanje in povečala prepoznavnost območja 	<p>Cilji projekta Zelenega krasa sovpadajo s cilji SRS. Spodbujanje razvoja turizma in razvoja novih produktov, storitev ter znanj zagotavlja dvig ravni gospodarske razvitosti in zaposlenosti. Skupaj z ohranitvijo okolja to zagotavlja tudi boljšo kakovost življenja in trajnostni razvoj regije, uresničevanje navedenih ciljev pa bo tudi zaradi specifičnih krajinskih karakteristik močno pripomoglo k mednarodni prepoznavnosti in ugledu države.</p>
Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013	<p>Ključna usmeritev:</p> <p>Inovativna, dinamična in odprta Slovenija, z razvitimi regijami in konkurenčnim, na znanju temelječim gospodarstvom.</p> <p>Razvojne prioritete:</p> <ul style="list-style-type: none"> konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost, gospodarsko-razvojna infrastruktura, 		<p>Projekt Zeleni kras že v izhodišču ustreza usmeritvi Operativnega programa krepitve regionalnih razvojnih potencialov 2007-2013 saj predvideva vzpostavitev in krepitev sodelovanja na gospodarskem, socialnem in okoljskem področju. Spodbujanje razvoja razvojno-raziskovalnih organizacij in na sploh na znanju temelječega gospodarstva bo pripeljalo do</p>

Strateški dokument	Cilji/usmeritve iz programa (dokumenta)	Cilji Strategije Zelenega Krasa	Zaključki/ugotovitve
	<ul style="list-style-type: none"> povezovanje naravnih in kulturnih potencialov, razvoj regij. 		<p>visokega nivoja gospodarskega razvoja in konkurenčnosti. Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov je temelj turistične strategije. Uresničevanje teh ciljev bo omogočilo vsestranski razvoj regije.</p>
Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007 - 2013	<p>Ključna usmeritev: Izboljšanje blaginje prebivalcev Republike Slovenije s spodbujanjem gospodarske rasti, ustvarjanja delovnih mest in krepitev človeškega kapitala ter zagotavljanje uravnoveženega in skladnega razvoja, še posebej med regijami.</p> <p>Razvojne prioritete:</p> <ul style="list-style-type: none"> spodbuditi podjetništvo, inovativnost in tehnološki razvoj, izboljšati kvaliteto sistema izobraževanja in raziskovalno-razvojne dejavnosti, izboljšati fleksibilnost trga dela ob zagotavljanju varnosti zaposlitve še posebej z ustvarjanjem delovnih mest, zagotoviti pogoje za rast z zagotavljanjem trajnostne mobilnosti, izboljšanjem kakovosti okolja in ustrezne infrastrukture, skladen razvoj regij. 		<p>Projekt Zeleni kras bo s svojo naravnostjo k povezovanju gospodarskih in ostalih subjektov prispeval k uravnoveženemu razvoju regije. Vključevanje podeželja v turistično strategijo in omogočanje diverzifikacije dejavnosti bo omogočilo enakomernejši razvoj regije in zmanjšalo migracijo v mesta.</p> <p>Spodbujanje podjetništva in na znanju temelječega gospodarstva bo odprlo nova delovna mesta in številne priložnosti za gospodarski razvoj, s čimer bo regija postala atraktivnejša za stalno bivanje.</p> <p>V skladu s temeljnim ciljem bo razvoj trajnosten, kar bo seveda dvignilo raven bivanja.</p>
Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture za	<p>Ključna usmeritev... ...na področju prometa: Zagotoviti pogoje za rast z zagotavljanjem trajnostne mobilnosti, izboljšanjem kakovosti okolja in ustrezne</p>		<p>Predvsem v okoljskem pogledu projekt Zeleni kras udejanja program razvoja okoljske in prometne infrastrukture, saj ohranjanje okolja šteje za temeljni cilj in mu bo posledično moral</p>

Strateški dokument	Cilji/usmeritve iz programa (dokumenta)	Cilji Strategije Zelenega Krasa	Zaključki/ugotovitve
obdobje 2007 – 2013	infrastrukture ...na področju okolja: Z izgradnjo in upravljanjem okoljske infrastrukture zagotoviti pogoje za trajnostni razvoj in kakovostno življenjsko okolje.		prilagoditi ostale akcije, torej tudi izgradnjo prometne in okoljske infrastrukture.
Nacionalni program varstva okolja	Strateške usmeritve na področju varstva okolja ter instrumenti za doseg ciljev NPVO: <ul style="list-style-type: none"> • razvoj nove in dosledno izvajanje obstoječe zakonodaje • trajnostna raba naravnih virov • integracija oziroma upoštevanje okoljskih vsebin v sektorskih politikah • okoljske tehnologije • spodbujanje trajnostne proizvodnje in potrošnje • ekonomska politika varstva okolja • dvig okoljske ozaveščenosti in dialog z vsemi zainteresiranimi ter sodelovanje javnosti 		Prvi cilj Zelenega krasa (ohranitev okolja, ki predstavlja podlago razvoju) zagotavlja prednostno obravnavo varstva okolja. Glede na dejstvo, da turistični del temelji predvsem na vključevanju naravne in kulturne krajine, je njuna ohranitev ključnega pomena za projekt. Spodbujanje na znanju temelječega gospodarstva bo zaradi njegove narave prispevalo k trajnostni rabi virov in razvoju okoljskih tehnologij, družbeno osveščanje pa k trajnostni potrošnji in splošnemu dvigu okoljske ozaveščenosti.
Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007 - 2011	Kvantitativni cilji: <ul style="list-style-type: none"> • povečanje obsega turističnega prometa, • povečanje turistične potrošnje, • izboljšanje prepoznavnosti. Kvalitativni cilji: <ul style="list-style-type: none"> • decentralizacija, • sezonalizacija, • promocija sprememb. 		Cilj Povezati turistično ponudbo in dvigniti prepoznavnost ter posledično obisk je skladen s kvantitativnimi cilji Razvojnega načrta in usmeritev slovenskega turizma. Njihovo uspešno uresničevanje bo pripomoglo tudi k udeležanju kvalitativnih ciljev slovenske usmeritve decentralizacije, sezonalizacije in promocije sprememb.
Nacionalni energetske program	Cilji energetske politike, združeni v tri stebre trajnostnega razvoja:		Strategija Zelenega krasa s cilji Nacionalnega energetskega programa sovпада v tretjem

Strateški dokument	Cilji/usmeritve iz programa (dokumenta)	Cilji Strategije Zelenega Krasa	Zaključki/ugotovitve
	<ul style="list-style-type: none"> • zanesljivost oskrbe z energijo, • konkurenčnost oskrbe z energijo, • varovanje okolja. 		<p>stebri, torej varovanje okolja, ki je temeljni cilj strategije Zelenega krasa. Poleg tega spodbujanje razvoja in novih znanj predstavlja priložnost tudi za razvoj in proizvodnjo tehnologij za izkoriščanje obnovljivih virov energije.</p>
Strategija EU za trajnostni razvoj	<p>Ključni cilji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • varstvo okolja, • socialna enakost in kohezija, • gospodarska blaginja, • izpolnjevanje naših mednarodnih obveznosti. 		<p>Strategija Zelenega krasa ustreza naslednjim ciljem Strategije EU za trajnostni razvoj:</p> <ul style="list-style-type: none"> - varstvo okolja, - socialna enakost in kohezija, - gospodarska blaginja.
Program razvoja podeželja (2007 - 2013)	<p>Šest strateških smernic PRP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • večja konkurenčnost kmetijskega in gozdarskega sektorja, • večja skrb za okolje in podeželje, • večja kakovost življenja na podeželju in diverzifikacija dejavnosti, • razvoj lokalnih zmogljivosti za zaposlovanje in diverzifikacijo dejavnosti, • upoštevanje prednostnih nalog v programih, • medsebojno dopolnjevanje instrumentov Skupnosti. 		<p>Projekt je skladen s strateškimi smernicami EKSRP predvsem v okviru skrbi za okolje, razvoju novih produktov v okviru turistične strategije in ustvarjanju družbeno odgovorne regije. To bo hkrati omogočilo ohranitev tradicionalne podeželske kulture, folklore, kulturne in naravne krajine ter trajnostni gospodarski in socialni razvoj podeželja.</p>
Šesti okvirni okoljski program EU (2002 - 2012)	<p>Pet pristopov programa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oblikovanje in uvajanje novih predpisov, • vključevanje okolja v oblikovanje politik, • uporaba tržnih mehanizmov, • pomoč ljudem pri okolju prijaznih odločitvah, 		<p>Projekt ustreza predvsem pristopom okoljskega programa EU, ki govorijo o vključevanju okolja v oblikovanje politik in boljši rabi prostora, saj je ohranjanje okolja temeljni cilj, ki bo vplival na sprejemanje nadaljnjih odločitev. Prav tako je ohranjanje kulturne krajine del turistične</p>

Strateški dokument	Cilji/usmeritve iz programa (dokumenta)	Cilji Strategije Zelenega Krasa	Zaključki/ugotovitve
	<ul style="list-style-type: none"> boljša raba prostora. 		<p>strategije, ki bo omogočila ohranitev oz. ožvitev podeželja. Za rentabilnost in trajnost projekta Zeleni kras se bodo izvajali tudi različni trženjski prijemi, ki bodo dvignili prepoznavnost in posledično turistični obisk in izkupiček, ter omogočili dolgoročno izvajanje programa.</p>

4. ANALIZA STANJA

4.1 Analiza konkurentov - naše želje glede na konkurenco

Pri analizi konkurentov smo se osredotočili na konkurenčne regije, ki mejijo na Notranjsko-kraško regijo oziroma so ji podobne in izkazujejo višjo kakovost življenja za svoje prebivalce. Analizirali smo naslednje regije oz. območja: Julijske Alpe, Obalno-kraška regija in Dolenjska v Sloveniji, Istra in Kvarner-Gorski Kotar na Hrvaškem ter Furlanija-Julijska krajina v Italiji. Uvodoma je treba poudariti, da obstajajo med regijami velike razlike. Razvoj Julijskih Alp, katerega pretežni del je vključen v območje Triglavskega narodnega parka, je vezan predvsem na razvoj turizma. Obalno-kraška regija izkorišča lego ob morju in svoj razvoj močno povezuje s klasičnim turizmom in ostalimi storitvenimi dejavnostmi, pomembno mesto pa ohranja tudi proizvodna dejavnost. Furlanija-Julijska krajina razvojne priložnosti išče v razvoju storitvenega sektorja, razvoj turizma je vezan predvsem na klasičen turizem v krajih ob morju, medtem ko v notranjosti prevladuje kulturni turizem. Pri predstavitvi prednosti in slabosti regije smo poleg analize ključnih konkurentov upoštevali ugotovitve analiz stanja RRP NKR 2007-2013 in drugih razvojnih dokumentov regije.

Turizem:

- Trženje in promocija turistične ponudbe v regijah temelji na aktivnem vključevanju in povezovanju vseh turističnih krajev in znamenitosti v regiji. Tako na primer v Julijskih Alpah s pridom izkoriščajo Bled kot eno osrednjih slovenskih turističnih znamk in pomembno mednarodno podobo slovenskega turizma. Po drugi strani pa Bled povezovanje na ravni območja Julijskih Alp izkorišča za širitev turistične ponudbe z naravnimi znamenitostmi v območju.
- Razvoj enotne turistične podobe, znamke in promocije regije temelji na turistični ponudbi na lokalni ravni, ki je v Sloveniji večinoma zasnovana na ravni občin. Furlanija-Julijska krajina ima upravna pooblastila, ki ji z vidika upravljanja in organiziranja omogočajo lažje oblikovanje širših integriranih turističnih produktov. Čeprav je integracija v konkurenčnih regijah omejena, lahko iz primerov teh regij in na podlagi značilnosti Zelenega krasa sklepamo, da je začetna integracija osnovana na poznavanju in želji po medsebojnem sodelovanju turističnih ponudnikov, kar končno vodi tudi do ekonomskih koristi, ki so značilne za vse integrirane produkte.
- Povezovanje turistične ponudbe temelji na lokalnih turističnih potencialih. Relativno redki integrirani turistični produkti so tako večinoma oblikovani na povezovanju turistične ponudbe na lokalni ravni.

Kmetijstvo in podeželje:

- Vključevanje kmetijstva v turistično ponudbo je povezano predvsem z razmerami na ravni socio-ekonomskega položaja kmečkega prebivalstva ter naravnimi možnostmi za kmetijsko pridelavo. Omejeno vključevanje kmetijstva v turizem na območju Furlanije-Julijske krajine je rezultat večjih kmetijskih gospodarstev, ki si s primarno kmetijsko dejavnostjo zagotavljajo preživetje, medtem ko je v primeru manjših kmetij na območju Julijskih Alp razvoj dopolnilnih dejavnosti nujen za obstoj kmetijstva.
- Ekološko kmetovanje se uveljavlja predvsem na območjih, kjer vladajo omejene možnosti za kmetijsko pridelavo in kjer zavarovana območja omejujejo oblike kmetijske pridelave. Dolgotrajni in zahtevni postopki doseganja in ohranjanja standardov ter še vedno relativno nizko povpraševanje po ekološko pridelani in predelani hrani vpliva, da se le redki kmeti pričnejo ukvarjati z ekološko pridelavo in predelavo hrane. Zato prevladujejo predvsem ostale oblike označevanja pridelkov preko lastnih znamk kmetijskih pridelkov in izdelkov, saj majhnost kmetijskih gospodarstev ne zagotavlja ekonomske upravičenosti samostojnega pridobivanja standardov.

Upravljanje regije:

- Modeli upravljanja regij se razlikujejo, odvisni so od upravnih in administrativnih značilnosti upravljanja posameznega območja. Na območjih, kjer regije s formalno-pravnega vidika še nimajo upravljalnih pristojnosti, prevzemajo občine in javne organizacije funkcijo upravljanja. Funkcije promocije in trženja nekega območja predajo javni ali zasebni organizaciji, ki predstavlja dovolj velik upravljalni potencial povezovanja gospodarskih, družbenih in okoljskih potencialov v regiji z namenom zagotavljanja višje kakovosti življenja.

Okolje:

- Na zavarovanih območjih se razvijajo tiste oblike turistične dejavnosti, ki v skladu z danimi omejitvami zagotavljajo ohranjanje narave. Tako se v zavarovanih območjih razvija predvsem ponudba rekreativnih aktivnosti, podeželskega turizma, ekološkega turizma in raziskovalnega ter izobraževalnega turizma. Predvsem je za vse regije značilno, da želijo okolje ohranjati v največji možni meri, ne glede na vsebino in obliko zavarovanja. Poleg tega najpomembnejši produkti temeljijo ravno na izkoriščanju kakovostnega, ohranjenega okolja za izvajanje teh aktivnosti. Kot primer navedimo Triglavski narodni park, ki vključuje številne standarde/omejitve, ki določajo oblike turistične dejavnosti na danem območju in tako spodbuja gospodarske subjekte in ostale deležnike v parku k razvoju tistih turističnih aktivnosti, ki zagotavljajo ohranjanje narave.

4.2 Naše lastnosti, ki nam koristijo pri doseganju ciljev

- Zeleni kras ima naravne in kulturne danosti, ki zagotavljajo prednost pred drugimi primerjanimi regijami, le deloma pa ima razvito ponudbo turističnih storitev in le-te ne izkorišča v celoti. Postojnska jama in Predjamski grad predstavljata dve izmed osrednjih turističnih znamk v Sloveniji tako, da je območje zanimivo tako z vidika organiziranih skupin turistov kot tudi tistih, ki potujejo samostojno.
- Edinstvena naravna dediščina v obliki kraških pojavov zagotavlja pozicioniranje in prepoznavnost Zelenega krasa. To pomeni, da lahko te edinstvene pojave v svetovnem merilu s pridom izkoristimo za potrebe pozicioniranja in promocije. Zeleni kras lahko skupaj s Krasom zaradi njegove prepoznavnosti poseže na svetovne trge.
- Regija ima velik naravni potencial, ki zagotavlja visoko kakovost življenja in turistično privlačnost. Prepletanje različnih varovalnih režimov je sicer včasih omejevalno, vendar po drugi strani ohranja ravno te potenciale, ki bodo regiji v prihodnje nudili prednost pred drugimi konkurenti.
- Na ravni lokalnih samouprav je opazna večja povezanost med lokalnimi skupnostmi, v prihodnje bo treba sodelovanje (predvsem na organizacijski in projektni ravni) še okrepiti. Ravno tako bo povezovanje treba spodbuditi tudi med drugimi organizacijami v regiji.
- Gospodarstvo je izvozno usmerjeno, vendar pa večina proizvodnih dejavnosti temelji na nizkih tehnologijah in delovni intenzivnosti (tradicionalne gospodarske panoge). To po eni strani lahko pomeni, da bo prišlo do investicijskega cikla, po drugi pa tudi, da je sedaj nujno spodbujanje novih tehnologij in dejavnosti.
- Kmetijstvo je, zaradi opuščanja obdelovalnih površin in zaraščanja, ki je med najvišjimi v Sloveniji, v regiji slabo razvito. V regiji prevladujejo manjše kmetije, katerih obstoj je ključnega pomena za razvoj dopolnilnih dejavnosti, ki jih lahko izkoristimo na področjih turizma in gozdarstva.

4.3 Lastnosti in okoliščine, ki nas omejujejo pri doseganju ciljev

- Regija z izjemo posameznih območij še nima ustrezno razvitih turističnih produktov. Poleg tega regiji primanjkuje tudi primerno urejena turistična, rekreacijska in prometna infrastruktura. Ne glede na to, da ima regija vse potencialne za razvoj turizma na podeželju, je ta slabo razvit. Za razvoj turizma bo treba izboljšati tudi ponudbo na področju izobraževanja tako za turizem kot tudi druge vsebine, ki bodo vabile v regijo. Vlaganja v turistično infrastrukturo in zagotavljanje ostalih pogojev bodo spodbudila zasebno pobudo tudi na tem področju.
- Uveljavitev močne znamke je odvisna od obstoja in delovanja organizacije, ki bo skrbela za integracijo ponudbe, promocijo in trženje izdelkov in storitev. V okviru Zelenega krasa bo te aktivnosti prevzela RRA NKR, za resnejši preboj regije na področju turizma pa bo nujno vzpostaviti specializirano organizacijo, ki se bo ukvarjala izključno s področjem turizma tako na strateški kot operativni ravni.
- Razpršena poseljenost območja Zeleni kras vpliva na ustreznost javne infrastrukture na nekaterih območjih. Ta je pogosto zastarela in na nekaterih mestih ogroža naravne potencialne. Regija do sedaj še ni pridobila sredstev evropske kohezijske politike za naložbe v tovrstno infrastrukturo, pozitivno pa je dejstvo, da so na tem področju občine izredno investicijsko dejavne.
- Zeleni kras se sooča s posledicami preteklosti, ko je bila gospodarska proizvodna dejavnost prepoznana kot razvojna priložnost. Predvsem dejavnosti, kot so strojna in kovinskopredelovalna ter lesna industrija, so v preteklosti imeli negativne vplive na okolje, predvsem zaradi izpustov snovi v zrak in vode. Razmere se v zadnjih letih izboljšujejo, saj morajo podjetja zadostiti strogim okoljevarstvenim zahtevam. Je pa za omenjene dejavnosti, še posebej za lesno predelovalno industrijo značilna nizka dodana vrednost na zaposlenega, kar povzroča manj naložb v povečanje in posodobitev proizvodnje ter s tem posledično manjše potrebe po izobraženi delovni sili v regiji.
- Suburbanizacija je značilen model poselitve prebivalstva, kar v večjih naseljih povzroča velike dnevne migracije, medtem ko je podeželje izpostavljeno staranju prebivalstva, saj mladi zaradi delovnih mest ostajajo v večjih mestih. Tehnološko slabo razvita industrija sicer zagotavlja nizko brezposelnost, medtem ko izobraženi kadri tukaj ne dobijo dela in odliv delovne sile še vedno ostaja ena ključnih značilnosti.
- Pripadnost regiji je še vedno relativno šibka, kar se kaže na točki identifikacije in poenotenja. Znamka Zeleni kras je lahko eden izmed povezovalnih elementov, zato je potrebno nadaljnje delo na uveljavitvi znamke.
- Predvsem na področjih gospodarstva, turizma in kmetijstva je treba z dodatnim usposabljanjem ljudi zagotoviti višjo stopnjo usposobljenosti, tako da bodo investicije v človeške vire omogočale nove razvojne priložnosti na vseh omenjenih področjih.

4.4 Priporočila, ki se nanašajo na zasledovanje ciljev trajnostnega razvoja

Namen priporočil je usmerjanje delovanja ter vplivanje na sprejemanje odločitev in oblikovanje politik v smeri trajnostnega razvoja regije. V prvi vrsti so priporočila namenjena javnemu sektorju, predvsem občinam, ki imajo možnosti in vzvode za oblikovanje politik, usmeritev in priporočil ter preko njih javnim zavodom ter lokalnim gospodarskim javnim službam. Hkrati javni sektor z zasledovanjem in uresničevanjem priporočil daje zgled zasebnemu sektorju in oblikuje primere dobrih praks. Priporočila izhajajo iz ključnih ugotovitev po prednostnih področjih in so nujna, da strategija zaživi v praksi in se cilji trajnostnega razvoja regije pričnejo udejanjati. Na ta način bo regija ravnala tako kot si je zadala v strateških dokumentih, sledila doseganju strateških ciljev in si odprla vrata, da svoje primerjalne prednosti dejansko izkoristi za svoj razvoj. Izrednega pomena na tej točki je zavedanje občin, da so prav one tiste, ki imajo vzvode, da regija izkoristi svoje razvojne potencialne in tudi navzven pokaže, da je ohranjeno okolje posledica dobrega gospodarjenja v preteklosti in da želimo tako ravnati tudi v prihodnje.

Ukrepi, ki bi jih morale občine izvajati znotraj občinskih uprav in javnih zavodov v svoji lasti:

- zelena javna naročila
- ločevanje odpadkov
- uporaba recikliranega papirja ter obojestransko tiskanje
- uporaba pitne vode iz vodovodov (ne embalarane vode)
- učinkovita raba energije (uporaba varčnih sijalk, ugašanje luči in drugih porabnikov energije, optimizacija ogrevanja in klimatizacije prostorov, optimizacija službenih poti)
- izobraževanje in ozaveščanje zaposlenih o trajnostnem razvoju

Ukrepi občin za uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja:

- vlaganja v okoljsko infrastrukturo, ki vplivajo na izboljšanje stanja okolja in njegovo dolgoročno ohranjanje (varovanje naravnih virov)
- spodbujanje okolju prijaznih investicij v javno in gospodarsko infrastrukturo
- vlaganja v turistično in rekreacijsko infrastrukturo in ustvarjanje ugodnejših pogojev za investicije zasebnega sektorja (predvsem tiste, ki so skladne s strateškimi razvojnimi usmeritvami)
- vzpostavitev institucije oziroma določitev pristojnosti promocije in trženja ponudbe na regionalni ravni (naloga upravljalvske strukture Zelenega krasa). Skupna promocija in trženje so bistvenega pomena za razmah turizma v regiji.
- določitev površin v prostorskih aktih, ki so namenjene pridobivanju energije iz OVE (fotovoltaika) / v OPN-jih se opredelijo kot dopustni objekti in dejavnosti tudi gradnje energetskega objektov (predvsem sončnih elektrarn)
- sprejetje predpisov, ki omogočajo postavitve oz. izgradnjo sončnih elektrarn na strehah javnih objektov
- izdelava energetskega zasnove občin
- uvedba energetskega knjigovodstva za javne stavbe
- energetska sanacija javnih zgradb
- energetski pregledi objektov (podjetja, individualni objekti)
- sprejetje predpisov o gradnji energetske učinkovite objektov
- spodbujanje investicij v pridobivanje energije iz OVE (z organizacijo svetovanj in dodatnimi subvencijami, ki so za te namene že na voljo na državni ravni)
- spodbujanje investicij v URE (menjava stavbnega pohištva, izolacija zunanega ovoja stavb)
- organizacija (obveznega) odvoza odpadnih komunalnih voda na čistilne naprave
- sanacija in revitalizacija degradiranih območij (divja odlagališča)
- raba OVE v javnih zgradbah
- aktivnosti za ozaveščanje občanov (prispevki v občinskih glasilih, razne promocijske akcije itd.)
- spodbujanje rabe javnih prevoznih sredstev in nemotoriziranih oblik prometa
- zagotavljanje druge infrastrukture za nemotorizirane oblike prometa
- izgradnja kolesarnic ob javnih objektih
- spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja in prostovoljstva (javna dela, aktivno preživljanje prostega časa)

Nujni ukrepi, ki bi jih morale občine izvajati za gospodarstvo:

- Direktne finančne spodbude gospodarskim subjektom za razvojne projekte (subvencioniranje obrestne mere za projekte, ki prinašajo dvig dodane vrednosti, nove tehnologije, nova delovna mesta itd.)
- Ustvarjanje prostorskih pogojev za nastanek, razvoj in konkurenčnost gospodarstva; občine bi morale nuditi ugodnejše pogoje za investicije tistih podjetij, ki so okoljsko učinkovita, imajo višjo dodano vrednost in prinašajo nova delovna mesta (nižje nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča, nižji komunalni prispevki – smeti, voda, subvencioniranje obrestnih mer, poenostavitev in pospešitev postopkov, ki so v pristojnosti občin itd.)
- Ustvarjanje prostorskih pogojev za investitorje; občine morajo v prostorskih aktih zagotoviti razpoložljiv prostor za domače in tuje investicije in s tem omogočati pogoje za privabljanje investitorjev v regijo. Notranjsko-kraška regija kot najredkeje poseljena regija v Sloveniji in upoštevajoč svojo geografsko lego, bi morala zagotoviti boljše pogoje za investicije v primerjavi z drugimi regijami. Na ta način bi ustvarila pogoje za nastanek novih delovnih mest, ki so za razvoj regije vitalnega pomena.
- Zagotavljanje javne infrastrukture in ustreznega bivalnega okolja (stanovanja, območja za individualno gradnjo, vrtci, šole, javne storitve, kulturne institucije itd.)
- Podpora podjetjem pri zagotavljanju konkurenčnosti z občinskimi lokacijskimi načrti, ki odpirajo prostor in sredstva za izvedbo celovitih presoj vplivov na okolje (Natura 2000)
- Z različnimi aktivnostmi, katerih namen je dvig okoljske ozaveščenosti in zmanjšanje vplivov na okolje, je nujno vplivati na investicije zasebnega sektorja v okoljske tehnologije (sofinanciranje projektov zasebnega sektorja v okoljske tehnologije, promocija trajnostnega razvoja, primeri dobrih praks, izobraževanja). Pri tem je podjetjem treba zagotoviti podporo pri iskanju finančnih virov (nalogo lahko za občine odigra RRA).
- Promocija Zelenega krasa s strani občin in s tem dvig ozaveščenosti o produktih, ki nastajajo v tem okolju
- Zagotavljanje večjega števila turističnih produktov, saj le-teh trenutno primanjkuje ter integracija produktov v okviru Zelenega krasa (sofinanciranje projektov, ki prispevajo k turistični ponudbi regije, izobraževanja, ozaveševalne aktivnosti, promocija itd.).
- V regiji je treba poleg že uveljavljene turistične ponudbe izkoristiti tudi ostale naravne in kulturne potenciale, ki omogočajo razvoj turizma in gospodarskih dejavnosti, ki se navezujejo na turizem. To pomeni, da morajo občine investirati v osnovno turistično infrastrukturo, ki bo spodbudila zasebni podjetniški interes na področju turizma (označitev turističnih zanimivosti, priprava raznih turističnih brošur in druge oblike promocije, skupni nastop pri trženju znamke Zeleni kras, spodbujanje podjetniške iniciative s področja turizma, vzpostavitev tematskih poti, itd.)

Skupna priporočila za delovanje celotnega podpornega okolja in vseh razvojnih partnerjev v regiji:

- Oblikovati je treba izdelke in storitve višje kakovosti, ki bodo v skladu z usmeritvami in vizijo regije zagotavljali višjo dodano vrednost.
- Spodbujati je treba ekološko kmetijstvo in dopolnilne dejavnosti na kmetijah, ki temeljijo na doseganju višjih standardov z ekološkega vidika.
- V okviru trženja znamke Zeleni kras je treba nadaljevati aktivnosti v smeri pozicioniranja produktov in storitev s ciljem zagotavljanja višje vrednosti teh produktov in storitev.
- Pri malih ponudnikih je treba spodbujati skupen nastop na trgu, skupno promocijo in povezovanje pod znamko Zeleni kras.
- Treba je okrepiti sistem izobraževanja, ki bo kmetom, podjetnikom in potencialnim podjetnikom zagotavljal potrebna znanja za zagon dejavnosti, uveljavitev na trgu ter omogočal prilagajanje dinamičnim tržnim zakonitostim.
- Več pozornosti je treba posvečati vseživljenjskemu izobraževanju, ki bo prispevalo k hitrejši prekvalifikaciji delovne sile v primerih gospodarskih sprememb.
- Z informiranjem, svetovanjem ter organizacijsko in strokovno podporo je treba nenehno spodbujati in usmerjati podjetništvo, ki ima znotraj razvojnega koncepta Zeleni kras dobre možnosti za razvoj. To vlogo morajo odigrati vsi razvojni partnerji v regiji.

5. VIZIJA ZELENEGA KRASA

Z odgovornim načinom življenja ter načrtovanimi vlaganji v znanje in razvoj bo regija postala tržno privlačna in okoljsko najbolj ohranjena regija v Sloveniji.

Skupni nastop pod blagovno znamko Zeleni kras bo regijo umestil na zemljevid aktivnih turistov in okoljsko ozaveščenih potrošnikov.

Regija, kjer bodo kakovost življenja in vrednote na prvem mestu, bo na ta način razvojno napredovala, a ostala zelena tudi za naslednje generacije.

Vizija prikazuje razvoj regije, ki bo potekal v smeri razvijanja predvsem turizma in podeželja, saj ima regija na teh dveh področjih trenutno največji potencial in največjo zmožnost »javnega« usmerjanja. Poleg tega bo regija tudi v drugih gospodarskih panogah poskušala spodbujati pridobivanje novega znanja in vključevanja smernice za ohranjanje okolja v njihove aktivnosti. To pomeni, da se bosta v regiji, s strani izvajalca trženja (RRA NKR) ponudba in nastop na trgu spodbujala na način, ki bo zagotavljal vključevanje usmeritev trajnostnega razvoja na vsa področja. Na področju gospodarstva pričakujemo hitrejšo učinkovitost najprej na segmentu malih in srednjih podjetij, ki so praviloma bolj potrebna povezovanja in skupne promocije

Z vizijo želimo vsem deležnikom v regiji pokazati enotno usmeritev nadaljnjega razvoja, katerega uspeh bo temeljil na povezovanju in vključevanju vseh zainteresiranih. To pomeni poenoten nastop in vključevanje gospodarskih subjektov in posameznikov v skupne trženjske aktivnosti in razvojne procese. Vključevanje in povezovanje se bo zagotavljalo skozi komuniciranje in spodbujanje vrednot Zelenega krasa, to so vrednote trajnostnega razvoja (tradicija, ohranjanje okolja, razvoj, sodelovanje).

Samo z vključevanjem vseh in ustrezno notranjo kohezivnostjo bomo namreč zagotovili dovolj visoko prepoznavnost in atraktivnost regije, ki je pogoj za razvoj na področju turizma, kmetijstva in drugih gospodarskih panog. Zdravo gospodarstvo je nujen pogoj za zagotavljanje boljšega standarda in kvalitete življenja vseh v regiji, zato je v kontekstu razvoja nujno iskati optimalne sinergije med javnim in zasebnim sektorjem.

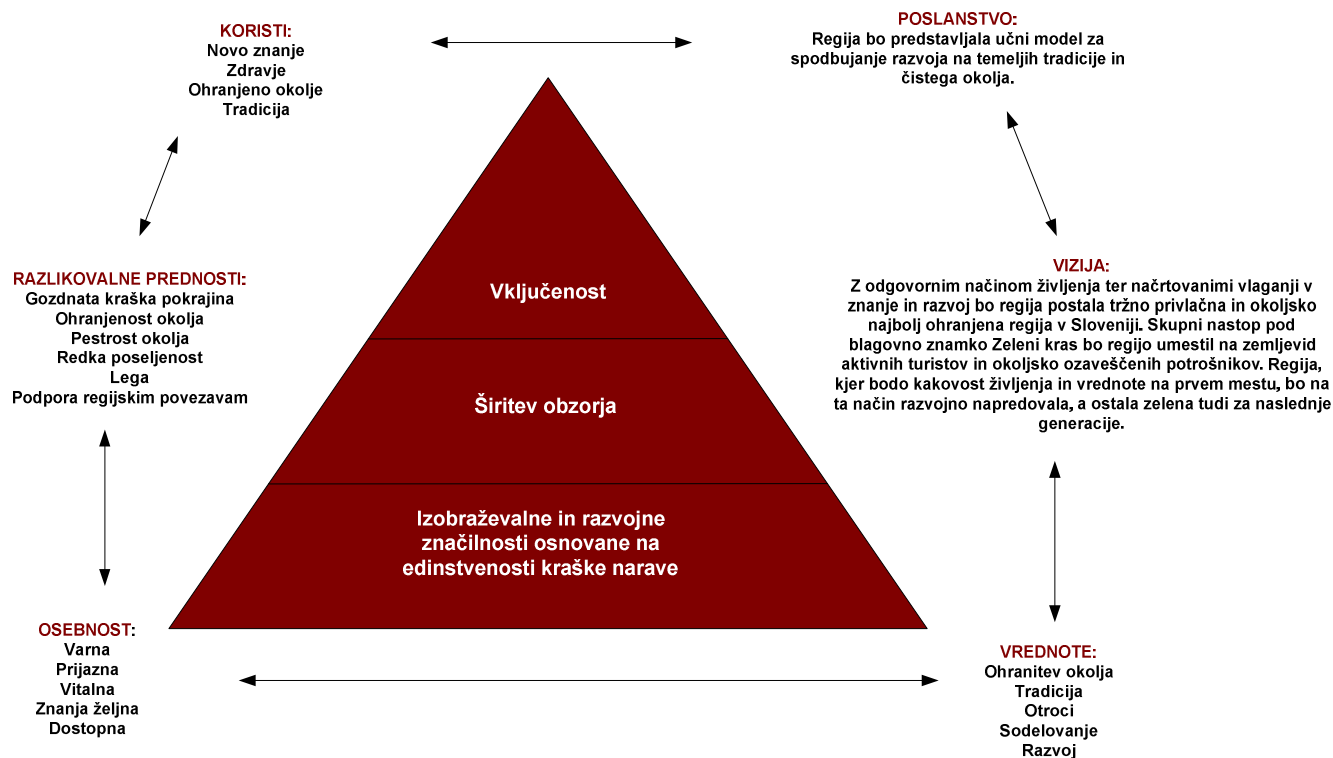
6. ZNAMKA

6.1 Znamka Zeleni kras

Znamka pomeni identiteto tistega, kar prikazuje. Pomeni tisto, kar neka regija je in nakazuje, kaj si regija želi biti. Nobena znamka ne kaže le trenutnega stanja, vsaka znamka vsebuje tudi nekaj želja, kakšen bi nosilec znamke želel biti. Znamka tako vedno vsebuje tudi vizijo.

Znamka se uporablja za signalizacijo ponujane, za diferenciacijo ponujane od konkurenčne ponudbe in za usmerjanje vseh aktivnosti, ki jih lastnik ponujane izvajajo v skladu z vizijo, ki jo opisuje. Znamka pomeni tudi podlago za komunikacijo in trženje, za oblikovanje promocijskih materialov, za oblikovanje cene in za nadaljnji razvoj produktov.

Slika 1: Formula znamke

Vir: Pristop d.o.o., 2009.

6.2 Zgodba znamke

Zeleni kras zaznamujejo spreminjajoče se barve gozda, saj gozd zajema več kot polovico regije. Stalnica so tudi številni kraški pojavi, od tipičnih kraških jam, presihajočih jezer do vrtač in mnogih drugih, katerih mnoštvo predstavlja le eno izmed ravni pestrosti naše dežele. Le-to ustvarjajo tudi biotska pestrost, zgodovinski razvoj, ki ga je narekovala prometna lega ter številne gospodarske in civilne iniciative na področju regije. Kljub nenebnim dražljajem, ki jih v regiji ustvarjajo ti raznoliki elementi, se Zeleni kras presenetljivo malo spreminja v značaju svojih prebivalcev ter naseljenosti, ki ostaja redkejša kot kjerkoli drugje v Sloveniji. Prav tako ti dražljaji niso vplivali na stanje naravnega okolja in ne smejo tudi v prihodnosti.

V prihodnosti bomo prebivalci Zelenega krasa s podporo zainteresiranih izven regije obranili zdravo in okolju prijazno okolje. Svojo tradicijo na področju obrtnišтва, kmetijstva, podjetništva, kulture, znanosti in drugje bomo z izvajanjem razvojnih in izobraževalnih projektov nadgradili ter tako ustvarjali dodano vrednost, ki se bo vlagala v obranitev naših vrednot – zdravo okolje, tradicija, otroci, napredek in sodelovanje.

Koristi od tovrstnega razvoja regije bodo čutili tako prebivalci regije kot tisti, ki se bodo odločili v regiji izvajati svojo dejavnost. Prebivalci regije bodo živeli v ohranjenem okolju pristno, v skladu s stoletno kulturo območja, ki mu pravijo dom. Nova znanja in spoznanja bodo koristila tudi ostalim deležnikom – z njimi bodo v regiji ali zunaj nje ustvarjali dodano vrednost zase, za svoje stranke ali soljudi. Temeljna izkušnja Zelenega krasa temelji prav na novem znanju in novih spoznanjih, ki jih bo regija spodbujala in omogočala z izvajanjem razvojnih in izobraževalnih projektov – regija bo odprla oči in sporočala prebivalcem in obiskovalcem, da je napredek mogoče doseči na način, ki je v skladu z našimi vrednotami in ne ogroža osnovnih danosti območja.

Zeleni kras je in bo ostal vitalen in varen. S svojo lego in usmerjenim izvajanjem marketinških aktivnosti bo ostal dostopen za vse, ki bi radi spoznali drugačen model modernega življenja. Z vključevanjem različnih deležnikov v družbene, gospodarske, kulturne, športne in znanstvene aktivnosti na ravni celotne regije, bo Zeleni kras razvijal nova znanja in dognanja. Z našo skupno odločno podporo razvojnim in izobraževalnim aktivnostim bomo na podlagi naše bogate tradicije obranili zeleni del krasa tak, kot ga poznamo že stoletja – varen in neokrnjen prostor za kaljenje novega, ki bo omogočilo nadaljevanje jedra obstoječega. Tako želimo živeti. Želite začutiti in deliti naš življenjski stil tudi vi?

Z zapisom zgodbe o znamki se ustvari baza za promocijske aktivnosti in komunikacijo regije. Zgodba znamke mora biti po eni strani dovolj privlačna, da bo motivirala tako njene izvajalce (prebivalce regije) kot njene uporabnike (večinoma goste, obiskovalce, potencialne investitorje itd.). Po drugi strani znamka ne sme biti preveč daleč od trenutnega stanja, saj potrebuje podlago in manifestacije, ki podpirajo tisto, kar znamka pravi.

6.3 Vizualizacija znamke Zeleni kras

Znamko Zeleni kras vizualno prikazuje celostna grafična podoba znamke. Celostna grafična podoba znamke (CGP) se nanaša na njegovo poimenovanje, logotip in slogan ter številne druge vizualizacijske elemente, ki so potrebni za komuniciranje znamke v vsakodnevnih aktivnostih. V pričujočem dokumentu prikazujemo osnovne predloge imena, logotipa in slogana.

6.4 Ime: Zeleni kras

Izhajali smo iz imena Notranjsko-kraška ekoregija. Skozi delavnice smo ugotovili, da niti ekoregija niti »Notranjska« nista pravilna opisa regije, pridevnik »kraški« pa, čeprav za nekatere občine manj značilen, nosi ogromen razvojni potencial, katerega bi bilo nesmiselno zanemariti tudi v promocijske namene. Posledično smo iskali različice imena,

ki bi vključevale tako »kras« kot vse ostale značilnosti elementov identitete znamke. Ime neposredno poudarja ključno značilnost pokrajine - zeleni kraški svet - torej kras, ki je zelen, kar ga naredi enkratnega v Sloveniji. Kras je pisan z malo začetnico, saj ne gre za pokrajino Kras, temveč za kraške značilnosti pokrajine.

Prednosti vključitve besede »kras« v ime:

- »kras« je prepoznano ime,
- »kras« omogoča kasnejša povezovanja v večjo regijo, ki bi lahko ponudila bolj pestre integrirane turistične produkte ter omogočila tudi regionalne povezave na gospodarski ravni.

6.5 Logotip

Do predloga logotipa smo prišli iz naslednjih izhodišč:

- dvojnost imena (Zeleni kras), se kaže skozi dvojnost logotipa;
- zelena barva je simbol narave, medtem ko je modra simbol razvoja (modrosti);
- poteza s čopičem deluje osebno in ponazarja vtis, ki ga regija pusti (deluje kot impresija);
- "Zeleni" notranjski del prikazujemo z zgornjo linijo, kras ponazarjamo preko motiva vode, ki oblikuje apnenec in tako predstavlja razgibanost geoloških pojavov (kraški pojavi so rezultat delovanja vode);
- voda deluje pod površjem, zato je locirana pod zeleni del;
- logotip prikazuje preplet teh dveh svetov, njihovo komplementarnost;
- delno ohranjamo element neskončnosti kot trajnostnega razvoja;
- če se izognemo konkretizaciji, odpremo možnost za več pomenov (npr. človeška ribica je v vodi, podzemlje-spodaj,..);
- logotip je primeren tako za področje turizma kot gospodarstva;
- je drugačen od obstoječih in hitro zapomljiv.

Slika 2: Logotip znamke Zeleni kras

6.6 Slogan

ZaMisel prihodnosti

Slogan ZaMisel prihodnosti sporoča usmeritev v razvoj, usmeritev v prihodnost in inovacije. Zeleni kras spodbuja misli, usmerjene v prihodnost, Zeleni kras je ZaMisel prihodnosti. Slogan dobro izraža znamko, saj kaže na trajnostni razvoj in poudarja tudi pomembnost znanja, ki predstavlja eno od ključnih usmeritev in prednosti regije. Hkrati slogan poudarja, da je projekt Zelenega krasa ideja, ki je usmerjena v prihodnost in dolgoročno ustvarjanje višje kakovosti bivanja v regiji. Slogan se sicer vedno uporablja v povezavi z znamko, vendar je vizualno samostojen, kar prikazuje slika spodaj.

Slika 3: Logotip Zeleni kras in slogan

6.7 Arhitektura znamke Zeleni kras

Arhitektura znamke je postavljena tako, da je znamka Zeleni kras samostojna, a hkrati primerno povezana z geografskimi/produktnimi znamkami, ki jih najdemo na tem področju.

Za novo znamko je pomembno, da je vključena oziroma umeščena znotraj znamke I Feel Slovenia, saj se tako primerno vključuje v aktivnosti, ki pozicionirajo in promovirajo Slovenijo kot celovito destinacijo, tako na ravni turizma kot na ravni gospodarske, civilne sfere itd. Hkrati je zaradi prisotnosti nekaterih močnih nadregionalnih znamk z geografskim (Kras) ali naravovarstvenim (Natura 2000) poreklom nujno, da se znamko Zeleni kras primerno določi tudi v odnosu do teh. Če namreč znamka Zeleni kras izkoristi to povezavo, pridobi številne koristi na področju promocije in drugih pomembnih elementov.

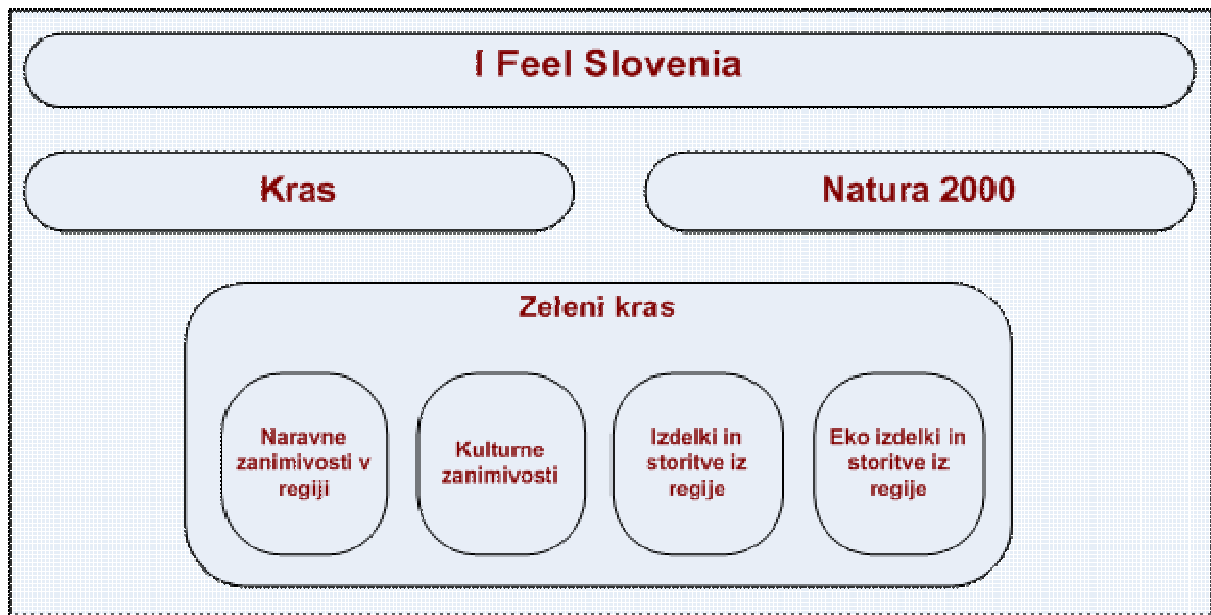
Zeleni kras tako predstavlja simbiozo značilnosti dveh nadrejenih znamk – Krasa ter Nature 2000. Tako znamka Kras kot znamka Natura 2000 prispevata k funkcionalnim obljubam, koristim ter razlikovalnim prednostim znamke. Znamka Kras v znamko Zeleni kras prinaša tudi prepoznavnost na zemljevidu, znamka Natura 2000 pa v znamki Zeleni kras vpliva na vizijo razvoja regije. Seveda znamka Zeleni kras gradi na podobnosti z obema znamkama ter tako ustvarja novo identiteto regije Zeleni kras. Pridobitev je obojestranska – Zeleni kras pridobi s prepoznavnostjo obeh nadznamk, znamki Kras in Natura 2000 pa se z izvajanjem znamke Zeleni kras komunicirata na doslej še neizkoriščenih področjih, kar jima prinese novo raven razumevanja – Kras je lahko tudi zelen, Natura 2000 pa se razteza preko vseh biotopov, tudi preko kraškega.

Doprinos znamke Zeleni kras za obe nadrejeni znamki bi se moral pokazati tudi na ravni upravljanja obeh nadrejenih znamk. Čeprav prepoznavni sami zase, nadrejeni znamki danes nista konsistentno upravljani ter izvajani. To še toliko bolj velja za znamko Kras, ki danes niti nima upravljavca, ki bi nadzoroval njeno uporabo in pojavljanje. Znamka Natura 2000 na drugi strani ima določeno upravljavsko telo, vendar (vsaj na področju Slovenije) ni (več) dovolj konsistentno izvajana in komunicirana. Z izvajanjem znamke Zeleni kras se bo tako postavilo tudi temelje upravljanju na eni strani z imenom povezane nadznamke Kras, saj bosta le tako znamki Kras in Zeleni kras lahko izkoristili vse možnosti, ki jih jasno izvajanje obeh prinaša za vsako posebej in za obe skupaj. Po drugi strani se bo z izvajanjem znamke Zeleni kras ponovno opozorilo na pomen znamke Natura 2000, kar naj bi za posledico ponovno imelo pozitivne učinke tako na znamko Natura 2000 kot na znamko Zeleni kras.

Za znamko Zeleni kras je pomembno, da je dovolj samostojna in močna znamka, saj se znotraj nje združujejo različno močne (oziroma različno samostojne) in po obsegu manjše znamke. Znamka Zeleni kras mora ponujati zadosti privlačno komunikacijo/podlago za marketinške aktivnosti, da bodo znamke znotraj območja Zeleni kras pridobile na svoji moči, če se bodo povezale z znamko Zeleni kras. To se bo zgodilo, če bo znamka Zeleni kras komunicirala skupne značilnosti podznamk ali lastnosti, ki bodo le-te nadgradile.

Podznamke se trenutno delijo glede na izvor in glede na vsebino. V arhitekturo so vključene v ožjih skupinah - naravne znamenitosti, kulturne znamenitosti, izdelki in storitve ter eko izdelki in storitve Zelenega krasa. S tako razdelitvijo lahko v znamko Zeleni kras vključimo obstoječe in nove znamke regije ter jih združimo v kategorije, ki bodo uporabnikom jasno sporočale koristi, ki jih obstoječe ali potencialne nove znamke imajo zaradi povezave z Zelenim krasom. Posebej sta izpostavljeni ekološka kategorija izdelkov, ki je za trajnostni razvoj regije zelo pomembna in predstavlja tudi del vizije regije. Kategorija Izdelki in storitve z Zelenega krasa je kategorija, ki vključuje različne produkte značilne za regijo, od regijskih do integriranih in drugih produktov.

Slika 4: Arhitektura znamke Zeleni kras

Opisana arhitektura znamk prikazuje mesto znamke Zeleni kras v relaciji do ostalih nad- in podznamk. Pri tem je treba opozoriti, da čeprav nekatere znamke obstajajo in so tudi močne, le-te niso konsistentno upravljane ter izvajane. To velja predvsem za nadznamko Kras, deloma tudi za nadznamko Natura 2000. V kolikor ti dve znamki v prihodnosti ne bosta upravljani in konsistentno izvajani, ima to lahko negativne posledice tudi na z njima regionalno in vsebinsko povezano znamko Zeleni kras.

V manjši meri se problem upravljanja nanaša tudi na podznamke. Znamke nekaterih večjih zanimivosti ter ponudbe v regiji potrebujejo novo definicijo lastne znamke, ki bo v skladu z znamko Zeleni kras, saj bi drugače lahko dolgoročno prišli z njo v nasprotje. Nekatere od teh zanimivosti (ter njihovo ponudbo) je treba, zaradi enotnega nastopa regije, nujno vključiti v trženje regije. To se bo zagotovilo tudi preko projektnih načrtov, pripravljenih v okviru projekta Zeleni kras. Za vse ostale zanimivosti/produkte itd. v regiji velja, da bodo znamko Zeleni kras prevzeli (ali ne) postopoma in v skladu s tem, ali bodo v znamki videli korist za svojo dejavnost. Ta korist je poskušala biti definirana skozi izvedbo delavnic s predstavniki številnih področij v regiji (ter tako predstavniki številnih zanimivosti ter produktov regije).

7. CILJI, STRATEGIJE

7.1 Cilji

1. **Ohraniti okolje, saj to predstavlja podlago razvoju.** S spodbujanjem doseganja višjih standardov na področju varovanja okolja in povečanjem ozaveščenosti bo regija ohranila svoje okoljske potenciale. Zeleni kras dolgoročno temelji na ohranjenih okoljskih potencialih. Regija mora nujno pristopiti k izvedbi okoljske infrastrukture, v razvoj katere bo vključila tudi financiranje iz evropskih finančnih virov.
2. **Razviti nove produkte, storitve in znanja.** Regija mora poskrbeti za krepitev in pospešen razvoj razvojno-raziskovalnih organizacij, ki bodo delovale v regiji. Te organizacije bodo poleg širjenja trga za svoje produkte prispevale nova delovna mesta in predstavljale pomemben razvojni potencial za regijo. Regija bo nove produkte in storitve najprej preverila pri sebi, za tem jih bo skušala umestiti na globalni trg. Cilj je povečati inovacijski potencial podjetij, predvsem v smeri razvoja novih tehnologij, ki prispevajo k varovanju okolja in kakovosti življenja. Območje je tradicionalno vezano na gozdarstvo in lesno industrijo; ne glede na trenutne težave v tej panogi pa ne smemo zanemariti izjemnega potenciala v znanju na tem področju, ki ga je treba izkoristiti pri razvoju novih produktov, predvsem razvoju unikatnejših proizvodov z višjo dodano vrednostjo.
3. **Povezati turistično ponudbo, ki bo spremenila turistično povpraševanje in povečala prepoznavnost regije.** Turistična ponudba na območju celotne regije je koncentrirana na glavne turistične znamenitosti, ki predstavljajo prepoznavno turistično znamko Slovenije. Ostale naravne in kulturne danosti ostajajo neizkoriščene in niso povezane v turistične produkte. Najprej bo v regiji treba zagotoviti razvoj turističnih produktov na lokalni ravni, nato le-te povezati v integrirane regijske produkte in jih tržiti pod enotno znamko.
4. **Postati družbeno odgovorna regija.** Nekoč dominantna ekonomska usmerjenost pogleda na družbeno odgovornost kot odgovornost lastnikov kapitala se počasi zamenjuje s splošno potrebo po širšem družbeno odgovornem delovanju. V tem smislu je treba na ravni regije aktivirati gospodarske subjekte, javne ustanove, interesna združenja in posameznike z namenom zagotavljanja prijaznejšega življenjskega okolja. Cilj vključuje tako prizadevanja za oživitev podeželskih območij, razvoj celostnih storitev na področju človeških virov, izboljšanja socialne ozaveščenosti med prebivalstvom ter zagotavljanjem enakih možnosti.

7.2 Strategije

Povezovanje

Nosilci dejavnosti v regiji med seboj ne tekmujejo, temveč med seboj iščejo priložnosti in s povezovanjem izkoriščajo prednosti enega in drugega. Povezovanja ni le med njimi v regiji, temveč sega tudi izven regije, glede na potrebna zaveznitva za doseganje ciljev Zelenega krasa. Temelj povezovanja je učinkovitost in hitrost doseganja ciljev in ne zapiranje v lastne okvire. Upravljalci Zelenega krasa so povezovalci in koordinatorji vsebin, medtem ko izvajalci posameznih vsebin predstavljajo temelj znanja in razvoja vsebin in produktov.

Vlaganje sredstev v razvojne in izobraževalne projekte

Da bi dosegli premike v razvoju ter cilje, ki smo si jih zadali v RRP, je v začetnem obdobju bistvenega pomena izvesti nekaj večjih, povezovalnih projektov. To pomeni, da morajo občine v okviru Sveta regije spoznati nujnost vlaganj v te skupne projekte. Ti projekti bodo vplivali na vsaj štiri velika razvojna področja Zelenega krasa: turizem, znanje oziroma razvoj človeških virov, razvoj podeželja in okolje. Glede na rezultate iz analize stanja v NRK smo

ugotovili tudi, da ima regija znanje, tradicijo in velik potencial na področju obdelave lesa. Med velikimi projekti je regija izbrala tiste projekte, ki imajo nosilce in za katere so občine v okviru Sveta regija dosegle konsenz o prednostni pripravi.

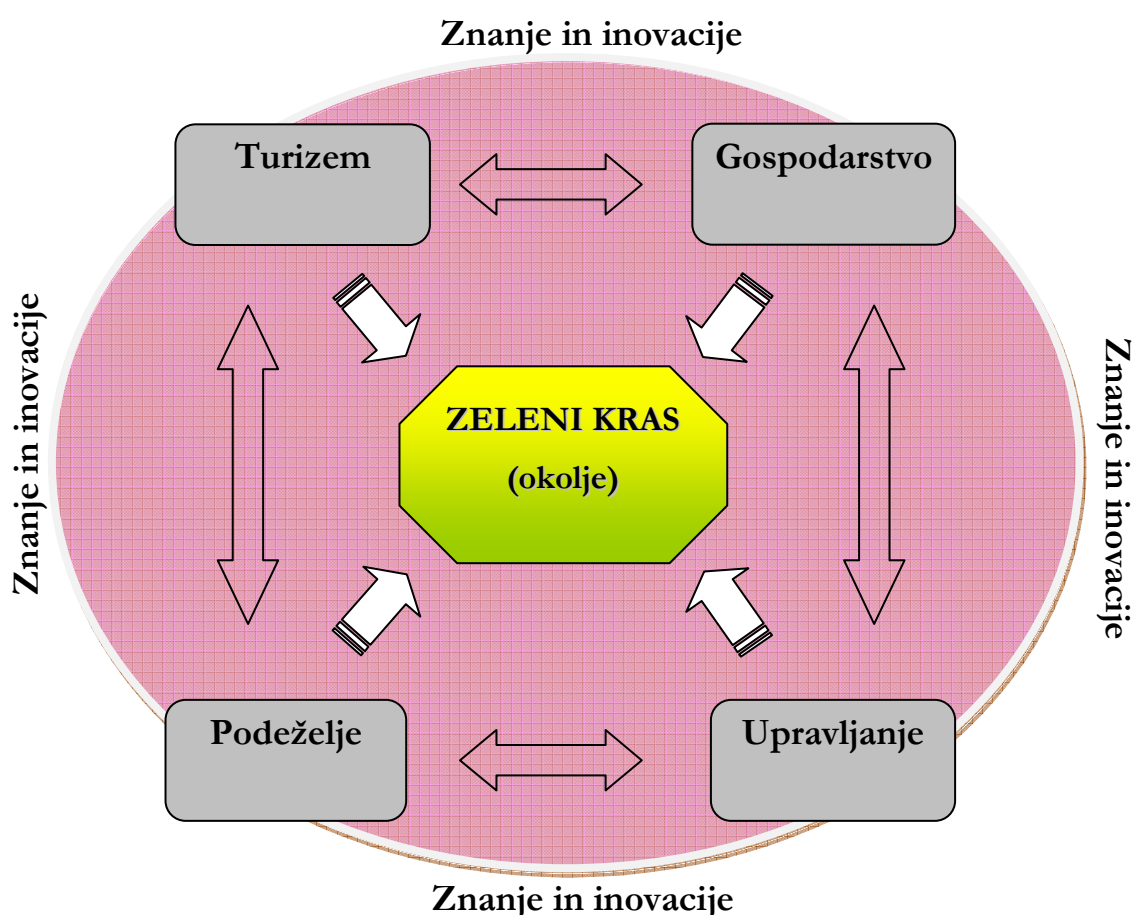
Organiziranost

Ustrezna organiziranost je izrednega pomena za uspešno doseganje ciljev. Strateški načrt vzpostavlja upravljavsko strukturo, ki za vodenje, koordinacijo in izvajanje aktivnosti na operativni ravni zaenkrat ne predvideva ustanovitve nove organizacije, temveč opredeljuje pristojnosti in odgovornosti obstoječih ter njihovo medsebojno sodelovanje. Naloge in zadolžitve posameznih členov upravljavske strukture so opredeljene v poglavju 11 (Upravljanje). Tako opredeljena upravljavska struktura omogoča tudi ustrezno organiziranost za učinkovito izvajanje projektov. Izvedba projektov bo zaradi njihove obsežnosti in predvsem povezovanja partnerjev (občine, turistični ponudniki, lokalni pospeševalni centri, javne ustanove, društva,...) vodena pretežno preko RRA NKR, ki bo imela na izvedbeni ravni pomoč predvsem v lokalnih akcijskih skupinah za razvoj podeželja, na vsebinski ravni pa v posvetovalnem telesu – projektni skupini Zelenega krasa. Odločitve in ključne usmeritve bo sprejemal Svet regije.

8. UKREPI

Strategija Zelenega krasa najbolj vpliva na štiri ukrepe oziroma podprograme RRP NKR, in sicer na turizem, gospodarstvo, okolje, podeželje in upravljanje. Analiza velikih projektov kaže njihov vpliv na posamezen podprogram. Skladno z vizijo Zelenega krasa so bili ti ukrepi spoznani kot prednostna področja Zelenega krasa. Kot izjemno pomembno prednostno področje, ki vpliva na vsa ostala prednostna področja, pa je bilo izpostavljeno znanje.

Slika 5: Ukrepi Zelenega krasa

Ključni izvedbeni projekti

V fazi priprave strateškega dokumenta je bilo identificiranih veliko projektov, ki naj bi pripomogli k uresničevanju vizije Zelenega krasa. V nadaljevanju je bila izvedena presoja projektov z vidika izvedljivosti in relevantnosti. Da se projekti znotraj posameznih programov ne bi podvajali, so nekateri projekti, ki bodo tudi imeli pomemben vpliv na razvoj Zelenega krasa, tu izpuščeni (na primer projekti povezani s čiščenjem odpadnih voda, odpadki, razvojem gospodarstva, ...). Ta področja obravnavajo drugi programi, bodo pa imeli kumulativne pozitivne vplive na Zeleni kras. V naslednjem koraku so bili kot ključni izvedbeni projekti izbrani tisti projekti, ki so v krajšem časovnem

obdobju izvedljivi, to pa pomeni, da imajo tudi znanega nosilca. Ostali projekti, ki v tej fazi niso bili vključeni v Izvedbeni načrt razvoja Zelenega krasa, so prikazani v prilogi.

8.1 Ukrep Turizem

Turizem je prepoznan kot eno ključnih razvojnih področij regije. Za razvoj kakovostnega turizma ima regija vrsto naravnih in kulturnih potencialov, Kras pa je sam po sebi dovolj močna blagovna znamka, da jo velja izkoristiti. Turizem je bil v preteklosti poleg industrije že uveljavljena in aktivna dejavnost regije in zadnji trendi vlaganj kažejo na novo oživljanje turistične infrastrukture na Zelenem krasu. Poleg vlaganj v različne vrste infrastrukture je na območju treba zagotoviti široko in močno upravljanje destinacije, ki pa je na daljši rok širša od območja Zelenega krasa in obsega vsaj še območje Krasa. Zato Zeleni kras ponuja svoj del upravljanja destinacije v skupen projekt upravljanja turistične destinacije s ciljem skupnega trženja.

Cilji ukrepa Turizem

- Povezati turistično ponudbo, s katero bomo spremenili turistično povpraševanje v regiji.
- Učinkovito upravljati turistično destinacijo z razvito vrsto povezanih organizacij, ki ena z drugo sodelujejo pri nastopu na trgih.
- Razviti in tržiti znamko Zeleni kras.

8.1.1 Ključni izvedbeni projekti v sklopu ukrepa Turizem

Turistična infrastruktura Zelenega krasa

Projekt predvideva ureditev informacijskih centrov za obiskovalce v vseh občinah v regiji, izobraževanje zaposlenih v centrih za obiskovalce, zaposlenih v turizmu, lokalnih turističnih vodnikov ter uporabnikov znamke Zeleni kras, urejanje tematskih poti in označitev turističnih zanimivosti, številne promocijske aktivnosti, ureditev igrišč za otroke, parkirišč in parkirnih mest za avtodome. Končen izdelek projekta bo celovita in povezana predstavitev krasa kot svetovno znanega fenomena, ki bo primerno vključen v turistično ponudbo območja. Projekt je eden od podprojektov Evropskega parka krasa, ki je zamišljen kot mreža kulturnih in naravnih točk odličnosti v svetovnem merilu.

Revitalizacija vojaške dediščine Zelenega krasa

V okviru projekta se želi predvsem povezati obstoječo ponudbo in neizkoriščene potenciale na področju vojaške dediščine. Pomembne točke, ki jih je treba vključiti v projekt so Rimski zaporni zid in Rapalska meja, ter srednjeveške utrdbe in sistemi, ki dokazujejo, da so tod tekle pomembne trgovske poti. Celoten projekt bo zasnovan na podlagi mreže točk, ki bodo vključevale objekte vojaške dediščine ter pomembnejše informacijske točke v prostoru. V okviru projekta se bodo uredili dostopi do točk, ponudbo bodo dopolnjevale muzejske zbirke, multivizijske predstavitve in prireditve kot doživljajski element turistične ponudbe. Mreža točk bo vsebinsko oblikovana in bo obsegala naslednje tematske sklope: prazgodovinska gradišča, rimsko obdobje (obrambni zid, utrdbe in naselbine), srednji vek (gradovi in protiturški tabor) in novi vek (Rapalska meja). Kolesarske poti, ki bodo vzpostavljene v okviru projekta Turistična infrastruktura Zelenega krasa, bodo med seboj povezale tudi točke mreže vojaške dediščine. V okviru projekta bodo oblikovani integrirani turistični produkti, ki bodo točke vojaške dediščine povezali s ponudbo športnih rekreativnih aktivnosti ter gostinsko ponudbo in nastanitvenimi kapacitetami v regiji.

8.2 Ukrep Podeželje

Večino območja Zeleni kras predstavlja podeželje, kjer kot gospodarska dejavnost še vedno prevladuje kmetijstvo. Naravne danosti v večjem delu območja ne omogočajo intenzivnega kmetijstva, kar prispeva k večji biotski pestrosti krajine in bolj sonaravni obliki kmetovanja, kjer prevladuje pridelava vrtnin in sadja ter pašništvo goveda in drobnice. Za Zeleni kras so značilne avtohtone podeželske poselitvene značilnosti, ki predstavljajo kulturno dediščino regionalnega, nacionalnega in evropskega pomena. Velik del območja je vključen v evropsko omrežje Natura 2000, ki predstavlja tako prednost kot slabost za razvoj podeželja. Zaradi težjih pogojev za kmetijsko pridelavo je treba izkoristiti naravne in kulturne danosti v prostoru ter zagotoviti podlago razvoju diverzifikacije kmetijskih dejavnosti in trženja kmetijskih pridelkov. S tem se bodo vzpostavili pogoji za razvoj dejavnosti na podeželju in s tem za povečanje možnosti zaposlovanja na podeželju. Pri tem bo treba vzpostaviti upravljavsko strukturo, ki bo skrbela za trženje, promocijo in koordinacijo ponudnikov. Koordinacijsko vlogo bosta prevzela LAS-a.

Cilji ukrepa Podeželje

- Ohraniti naravne danosti in kulturno krajino območja Zeleni kras,
- Razviti storitve in produkte, ki bodo zagotavljali nove vire prihodkov na podeželju,
- Ustaviti negativne demografske trende na podeželju.

8.2.1 Ključni izvedbeni projekti v sklopu ukrepa Podeželje

Regijski produkti

Regijski produkti so eden od projektov, ki podpira usmerjenost znamke k ohranjanju tradicije, ustvarjanju znanja in spodbujanju regijsko značilne ponudbe. Regijski produkti so glede na trende in potenciale v regiji eden od identificiranih potencialnih in v kratkem roku lažje izvedljivih projektov Zelenega krasa. Na tem področju sicer obstajajo različni proizvajalci, ki na različne načine izdelujejo različne količine izdelkov. Glavna prodajna kanala regijskih produktov sta trenutno direktna prodaja in v manjši meri prodaja preko lokalnih trgovcev.

V okviru trženjskega načrta smo s pomočjo internih deležnikov (LAS Društvo za razvoj podeželja med Snežnikom in Nanosom, LAS Po poteh dediščine od Idrijce do Kolpe in RRA NKR) identificirali različne kategorije regijskih izdelkov, ki se v takšni ali drugačni meri že danes tržijo (informacije o količini in obsegu proizvodnje so zelo omejene) in so najbolj primerni za vključevanje v produktno znamko Zeleni kras. Z vključevanjem regijskih produktov bo znamka delovala ne samo na regionalni, krovni ravni, kjer bo skrbela za konsistentno trženje in komunikacijo, ampak bo preko različnih produktov (regijski produkti predstavljajo samo enega od 4 produktov in 8 projektov) dodajala vrednost tudi na produktni ravni. Za promocijo znamke oziroma produktov, ki se v njo vključujejo, moramo definirati tudi prodajne poti in tržno komunikacijo na ravni produktov (prenos krovnih komunikacijskih orodij in prodajnih poti na produktno raven). S tem bomo okrepili dodano vrednost, ki jo ustvarja znamka na trgu ter hkrati motivirali preostale proizvajalce za vstop v znamko Zeleni kras in posledično uresničevanje razvojnih smernic regije.

8.3 Ukrep Gospodarstvo

Gospodarstvo kot gonilo razvoja je izrednega pomena pri razvojnih prizadevanjih regije, zato ima pomembno mesto tudi v tem dokumentu. V tej strategiji je poudarjena predvsem pomembnost zagotavljanja sinergij med javnim in zasebnim sektorjem pri vključevanju gospodarstva v razvojne procese. Naloga javnega sektorja je, da ustvarja pogoje za pospešen nastanek, rast in konkurenčnost podjetij. Tudi občine imajo za zagotavljanje teh pogojev na voljo kar nekaj mehanizmov, kot so zagotavljanje razpoložljivega prostora za gospodarske dejavnosti v prostorskih aktih,

gradnja oziroma urejanje poslovnih con in drugih oblik podjetniške infrastrukture, finančne spodbude gospodarskim subjektom za zasledovanje strateških ciljev regije (nova delovna mesta, predvsem za visoko izobražen kader, dvig tehnološke stopnje in stopnje inovativnosti z namenom dviga dodane vrednosti ipd.), znižanje ali odprava nadomestila za odmero stavbnega zemljišč itd. Skladno s to strategijo naj bi občine izvajale dodatne ukrepe, obstoječe mehanizme pa prilagajale v smer, ki bi gospodarstvo usmerjal v razvoj in uporabo okolju bolj prijaznih postopkov, tehnologij in izdelkov. Eden od takšnih ukrepov je začetek postopnega uvajanja zelenega javnega naročanja na strani občin in javnih institucij, kar bo posledično vplivalo na spremembe na strani gospodarstva in s tem na razvoj čistejših tehnologij in izdelkov. Razvojne organizacije morajo izvajanje neposrednih ali posrednih mehanizmov občin, namenjenih gospodarstvu, podkrepiti z večjo in bolj usmerjeno podporo podjetjem pri črpanju sredstev različnih finančnih virov, zlasti na področju (eko) inovacij ter okoljske in energetske učinkovitosti. Na drugi strani pa se mora gospodarstvo ustrezno odzivati in vključevati v razvojne procese, pri čemer je pomembna močna razvojna infrastruktura. Z usmeritvijo regije v trajnostni razvoj namreč ni mišljena le okoljska komponenta te razvojne paradigme, ampak predvsem razvojna. Razvojni koncept ne želi omejevati gospodarskih subjektov, temveč jim ponuditi nove možnosti v okviru okoljske in razvojne učinkovitosti. Specifične značilnosti gospodarstva Notranjsko-kraške regije je zato nujno spremeniti na način, ki bo zagotavljal bolj fleksibilno gospodarstvo (storitvene dejavnosti višje dodane vrednosti) in prav v ta prizadevanja je usmerjen ukrep Gospodarstvo.

Cilj ukrepa Gospodarstvo

- Zagotoviti vzpostavitev in delovanje Gospodarskega središča Perspektiva (Tehnološki park Zeleni kras, Mrežna poslovna cona Notranjsko-kraške regije, Mrežni podjetniški inkubator Notranjsko-kraške regije).
- Zagotavljati spodbude obstoječemu gospodarstvu in ustvarjati pogoje za nastanek in rast podjetij.
- Zagotoviti ustvarjanje pogojev za domače in tuje investicije v regijo.

8.3.1 Ključni izvedbeni projekti v sklopu ukrepa Gospodarstvo

Tehnološki park Zeleni kras

V okviru Gospodarskega središča Perspektiva je predviden podprojekt Tehnološki park Zeleni kras, ki bo izveden na različnih lokacijah in bo ustvarjal podporno okolje za razvoj visokotehnoloških podjetij na več lokacijah v regiji. Dejavnosti segajo na različna področja: lesno predelovalna dejavnost, design in nove tehnologije, dejavnost razvoja celovitih sistemov za inteligentno upravljanje vod, dejavnost široke potrošnje, kovinsko predelovalna dejavnost, lesna in elektro dejavnost, prehrambeno-predelovalna dejavnost (razvoj novih vrst piva in novih procesov za pridobivanje piva) ter gradbena dejavnost (inteligentni gradbeni opazni sistemi na temelju obnovljivih virov energije). Težišče vsebin v tehnološkem parku Zeleni kras bo osnovano na razvoju povezav med novimi materiali, izdelki, polizdelki in procesi. Tehnološki park Zeleni kras bo zagotavljal prostorsko koncentracijo dejavnosti za nastanek novih visokotehnoloških podjetij in za delovanje razvojno-raziskovalnih oddelkov večjih podjetij, ki bodo vstopila v tehnološki park zaradi spodbudnega razvojnega okolja ter lažje in hitrejše izmenjave informacij in znanj. Vzpostavljena bo infrastruktura za razvoj ter prenos znanj na enem mestu, ki bo uporabnikom nudila ustrezno podporo z vso potrebno infrastrukturo ter povezavami z institucijami znanja.

8.4 Ukrep Upravljanje Zelenega krasa

Upravljanje Zelenega krasa je ključni ukrep za doseganje zastavljenih ciljev in vizije. Ukrep je pomemben predvsem z vidika organiziranja in povezovanja projektov in ponudbe ter promocije in trženja Zelenega krasa. Stopnja notranje povezanosti (kohezivnosti) regije bo odvisna od uspešnosti upravljanja in izvajanja projektov na tem področju. Med izvajanjem projektnih aktivnosti bomo skušali še tesneje povezati med seboj nosilce lokalnih samouprav, javne ustanove, gospodarske subjekte, nevladne organizacije in druge dejavnike na ravni regije.

Cilj ukrepa Upravljanje Zelenega krasa

- Doseči višjo stopnjo notranje kohezije med nosilci projekta v regiji,
- Zagotoviti učinkovito upravljanje Zelenega krasa,
- Povezovati Zeleni kras s Krasom.

8.4.1 Ključni izvedbeni projekti v sklopu ukrepa Upravljanje Zelenega krasa

Interno komuniciranje

Oživitve znamke Zeleni kras je odvisna predvsem od internega komuniciranja, torej komuniciranja z interno javnostjo – deležniki in prebivalci na območju Zelenega krasa. S tem namenom je pripravljen tudi projekt »Interno komuniciranje«. Če bo znamka Zeleni kras v prvi vrsti zaživela med vsemi, ki delujejo in živijo na Zelenem krasu, jo bo mogoče bolj uspešno promovirati in tržiti tudi izven regije (ciljne javnosti in ciljni trgi Zelenega krasa so podrobneje opredeljeni v dokumentu »Trženjska strategija«). V projektu »Interno komuniciranje« bodo komunikacijske aktivnosti potekale v skladu z marketinško strategijo, vendar ker se bodo aktivnosti izvajale samo na območju Zelenega krasa, bodo ustrezno dopolnjene in nadgrajene. Zato je v projektu »Interno komuniciranje« podrobneje in za namen bolj učinkovitega udejanjanja znamke znotraj regije podan natančnejši in podrobnejši opis aktivnosti, skladno s prioritetskimi področji razvoja Zelenega krasa. Hkrati projekt »Interno komuniciranje« predstavlja tudi nadgradnjo komunikacijskih vidikov vsebin nekaterih drugih prednostnih projektov, ki so namenjeni deležnikom in prebivalcem znotraj regije (npr.: Zelena javna uprava).

Povezovanje Zelenega krasa s Krasom

Namen projekta je povezovanje regije Zelenega krasa z območjem matičnega Krasa. Namen povezovanja in vzpostavljanja vezi za skupno sodelovanje je predvsem v zgodovinski povezanosti območij, dopolnjevanju naravnih in kulturnih danosti ter seveda imenu "kras". Ker se v imenu regije Zeleni kras nahaja poimenovanje »kras«, je potrebno poskrbeti, da se vsebina te »besede« oz. znamke natančno definira, da se določi njen upravljavec ter postavi okvir aktivnostim, s katerimi se bo ta znamka izvajala (trženje, komunikacija). Le tako se bo namreč zagotovilo, da na znamko Zeleni kras povezava z znamko Kras ne bo negativno vplivala. Poleg tega se bo z definiranjem turistične znamke Kras poskrbelo za vključenost znamke Zeleni kras v širše območje krasa v Sloveniji. S skupnim zagotavljanjem virov za promocijske aktivnosti se bo zagotovilo učinkovitost pri promociji regije Zeleni kras na ravni turizma. Pričujoči projekt Povezovanje Zelenega krasa s Krasom predstavlja pripravo na izvedbo projekta znamčenje turistične destinacije Kras. Gre za pripravo vsebine, opisa okvirnih sredstev in časovnice ter potencialnih nosilcev projekta, kar bo pripomoglo k vsebinski opredelitvi morebitnega razpisa za zasnovano znamčenje turistične destinacije Kras. Projekt je eden od ključnih podprojektov pri vzpostavljanju Evropskega parka krasa. Namreč v Evropski park krasa je treba povezati vse tiste zanimivosti, ki so povezane s krasom in ki presegajo meje Slovenije ter predstavljajo svetovni vrh. Za uresničitev teh idej pa je potrebno vzpostaviti aktivno komunikacijo in sodelovanje vseh ključnih akterjev, predvsem s področij naravovarstva, kulture, znanja in raziskovanja. V prvi fazi je pri oblikovanju Evropskega parka krasa predvideno vzpostavljanje komunikacije in povezav z matičnim Krasom, v nadaljevanju pa se bo verjetno to še razširilo (npr. visokogorski kras).

8.5 Ukrep Okolje (horizontalni)

Za območje Zelenega krasa je značilno ohranjeno naravno okolje, ki ponuja številne potencialne za razvoj turizma v prihodnje. Ker naj bi v prihodnje ravno ohranjeno okolje zagotavljalo prepoznavnost območja in dajalo proizvodom in storitvam območja večjo dodano vrednost, je treba zagotoviti ohranitev naravne dediščine in okolja. Aktivnosti, ki se bodo izvajale v okviru ukrepa okolje, so bistvene za nadaljnji razvoj projekta Zeleni kras. Aktivnosti morajo preseči obstoječa zakonska določila ter predstavljati zgled samoiniciativnega ravnanja lokalne skupnosti pri reševanju

okoljske problematike in ohranjanju naravnih danosti. Zgledu javnih inštitucij bo sledilo tudi prebivalstvo in gospodarstvo, saj bodo razumeli prednosti, ki jih prinašajo pozitivne spremembe na področju varstva okolja.

Cilj horizontalnega ukrepa Okolje

- Zagotoviti kakovost zraka z zmanjšanjem emisij CO₂,
- Do leta 2020 zagotoviti zmanjšanje porabe energije za 15% v javnih objektih.

8.5.1 Ključni izvedbeni projekti v sklopu horizontalnega ukrepa Okolje

Zelena javna naročila (priprava predpisa)

Javne uprave predstavljajo enega največjih naročnikov in potrošnikov v Evropi. Tudi v Sloveniji javna naročila predstavljajo pomemben del javnih financ, saj so v letu 2005 dosegla 6,7 % BDP Slovenije. Z oddajo »zelenih javnih naročil« oziroma upoštevanjem okoljskih meril pri izboru ponudnika za nabavo blaga ali posameznikov in podjetij za izvedbo storitev lahko pripomorejo k večji integraciji okoljskega dela trajnostnega razvoja ne samo v sektorske politike, temveč tudi v potrošniške vzorce. Projekt podpira uveljavitev zelenih javnih naročil v regiji. Cilj projekta bo dosežen tako, da bo zgledno in okolju prijazno delovanje javnih ustanov prispevalo k dvigu ozaveščenosti prebivalcev regije, ki bodo začeli slediti takemu delovanju in s tem prispevali k okoljski učinkovitosti v regiji. Poleg tega bo projekt prispeval k zmanjšanju porabe energije in surovin ter znižanju emisij CO₂ ter posledično tudi zmanjšanju stroškov javnega sektorja v regiji.

Energetsko učinkovite javne stavbe Zelenega krasa

Energetska učinkovitost je sestavni del podpore trajnostnemu razvoju. Zato je dolgoročno skupno načrtovanje energetskega razvoja ključni element gospodarskega razvoja in osnova za znižanje energetske odvisnosti ter vplivov na okolje. Trajnostna energetska politika zahteva celovit pristop ter vključenost akterjev iz različnih področij. Javne stavbe so pomemben porabnik različnih oblik energije in cilj projekta je, da se na podlagi energetskih analiz, ki so že bile oz. se še bodo izvedle, pripravijo aktivnosti energetskih sanacij objektov javnega sektorja. Visoki stroški za energijo in onesnaževanje okolja zahtevajo, da se učinkovite rabe energije v javnih stavbah lotimo celovito ob upoštevanju tehničnih, finančnih in vzgojno izobraževalnih in promocijskih vidikov. Izvedba energetsko učinkovitih ukrepov v javnih stavbah bo hkrati tudi pokazatelj dobre prakse učinkovite rabe energije širši populaciji.

Zeleni kras očiščen odlagališč

Notranjsko-kraška regija je začela z resnimi pripravami in izvajanjem aktivnosti za razvoj še ene visoko kakovostne turistične destinacije v Sloveniji. Kot enega od pogojev za delovanje destinacije je tudi urejeno ravnanje in odlaganje odpadkov. Občine so že izvedle vrsto projektov za ravnanje z odpadki, nekaj projektov se še pripravlja. Sanacija starih bremen je vedno ostajala pri strani. Na območju Zelenega krasa je vrsta nelegalnih, tako imenovanih črnih odlagališč. Potrebno bo pripraviti popis odlagališč odpadkov v regiji in na podlagi pregleda lokacij določiti tista z največjimi vplivi na okolje. Posebno skrb je treba nameniti večjim odlagališčem odpadkov in tistim v bližini turističnih znamenitosti. V okviru projekta se pripravijo ukrepi za sanacijo pomembnejših odlagališč. V primeru, da so povzročitelji znani, pa se ravna po načelu onesnaževalec plača.

9. *FINANČNI OKVIR*

Okvirna vrednost predlaganih projektov znaša 29,5 milijona €. Podrobnejši finančni načrt za vsak posamezni projekt je podan v Izvedbenem dokumentu. Primarni cilj je pridobitev nepovratnih sredstev s strani skladov EU. Okvirni finančni načrt je treba podrobno uskladiti in dogovoriti z nosilci projektov in partnerji, del usklajevanj bo namenjen tudi usklajevanju izdatkov in načrtovanju proračunov ter načrtov razvojnih projektov na ravni posamezne občine. Del sredstev bo treba zagotoviti tudi s strani pristojnih institucij na lokalni in predvsem državni ravni.

Spodaj se nahaja splošni opis finančnih virov, ki so na razpolago za izvedbo projektov. Spodnji opis služi kot izhodišče za določitev finančnih virov posamičnih projektov glede na občinska sredstva in možna nepovratna EU in državna sredstva.

Tabela 3: Viri sofinanciranja izvedbenih projektov

Operativni program in finančni vir	Višina sredstev za Slovenijo v mio EUR (2007-2013)
Operativni program za krepitev regionalnih razvojnih potencialov (Evropski sklad za regionalni razvoj)	1.709
Operativni program razvoja človeških virov (Evropski socialni sklad)	755
Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture (Kohezijski sklad in Evropski sklad za regionalni razvoj)	1.635
Čezmejni in medregionalni operativni programi (Evropski sklad za regionalni razvoj)	97
Transnacionalni operativni programi (Evropski sklad za regionalni razvoj)	7
Program razvoja podeželja (Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja)	1.606

Javni razpisi, ki bodo na voljo za financiranje projektov:

- Javni razpis za prednostno usmeritev "Regionalni razvojni programi" v okviru operativnega programa krepitev regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete »Razvoj regij«.
- Javni razpis za dodeljevanje sredstev, namenjenih za financiranje projektov lokalne in regionalne javne infrastrukture (Ur. l. RS št. 35/09).
- Javni razpis za ukrep 322 (MKGP) - Obnova in razvoj vasi.
- Javni razpis za ukrep 323 (MKGP) - Ohranjanje in izboljševanje dediščine podeželja.
- Javni razpis: Evropsko teritorialno sodelovanje Slovenija – Italija 2007-2013.
- Javni razpis: Čezmejni program Slovenija – Hrvaška 2007-2013
- Javni razpis za sofinanciranje projektov s programskega področja LIFE+

9.1 Upoštevanje javno-zasebnega partnerstva pri projektih

Slovenija zaradi značilnosti preteklega sistema družbene lastnine nima izkušenj z javno-zasebnim partnerstvom (JZP). To se je začelo razvijati po osamosvojitvi in je še v povojih, predvsem zaradi pomanjkanja izkušenj, težavnega odločanja obeh strani za vstop v partnerstvo in zamudnih in nedodelanih postopkov sklepanj JZP. Je pa JZP ena od izjemno pomembnih oblik financiranja izgradnje potrebne infrastrukture, na katero bi se drugače, če bi se financirala samo iz javnih financ, čakalo še zelo dolgo. Zakon o Javno zasebnem partnerstvu (JZP) določa v svojem osmem členu, da je javni partner dolžan izvesti oceno upravičenosti izvedljivosti projekta in primerjavo variant oziroma drugega projekta za vsak projekt, čigar vrednost presega 5.278.000 EUR. Zakon prav tako v drugem odstavku 8. člena določa, da lahko »javni partner naročilo gradnje oziroma storitve izvede kot javno naročilo samo v primeru, če se glede na ekonomske oziroma druge okoliščine projekta ugotovi, da postopka ni mogoče izvesti v eni izmed oblik javno-zasebnega partnerstva ali to ekonomsko ni upravičeno«.

23. člen Zakona določa dve temeljni obliki partnerstva, in sicer pogodbeno in statusno partnerstvo. Ti dve obliki partnerstva se po svojih podoblikah oziroma različicah še naprej razlikujeta in sta velikokrat odvisni od pričakovani javnega partnerja in presoje ekonomske upravičenosti projekta s strani zasebnega partnerja:

- **pogodbeno partnerstvo** – gre za partnerstvo, ki je sklenjeno na osnovi pogodbe in se po izteku pogodbe tudi konča.
- **statusno partnerstvo** – gre za partnerstvo v pravni osebi – t.i. projektne podjetju ali organizaciji, v kateri sta deležnika tako javna oseba kot tudi zasebnik, ki ga mora predlagati zasebni investitor in zato v nadaljevanju ni razloženo.

9.2 Pogodbeno partnerstvo

- **koncesijsko partnerstvo** – je razmerje med državo oziroma lokalno skupnostjo (ali drugo osebo javnega prava) in pravno ali fizično osebo kot koncesionarjem. V tem primeru koncedent (javna oseba) podeli koncesionarju (fizični ali pravni osebi) posebno ali izključno pravico izvajati gospodarsko javno službo, oziroma drugo dejavnost v javnem interesu, kar lahko vključuje tudi graditev objektov in naprav, ki so deloma ali v celoti v javnem interesu.
- **javno-naročniško razmerje** – odplačno razmerje med naročnikom in dobaviteljem blaga, izvajalcem gradnje, izvajalcem storitev. Gre za naročilo blaga, izvedbo gradnje, ..

9.3 Statusno partnerstvo

Druga možnost za izvedbo projekta je izvedba pogodbenega partnerstva, to je oblikovanje nove pravne osebe (ali preoblikovanje obstoječe), v kateri se združita investitor in javni partner, za namene projekta. Statusno partnerstvo se od pogodbenega razlikuje v tem, da tako investitor kot javni partner prevzmeta tveganje s tem, ko se združita v tretji pravni osebi. Tretja pravna oseba (t.i. projektne podjetje) je ustanovljena izključno z namenom izvedbe določenega projekta, in se po njegovi izvedbi lahko tudi ukine. V okviru prednostnih usmeritev strategije Zelenega krasa je bila izpostavljena tudi prioriteta "Povezovanje", ki predvideva, da je treba med nosilci dejavnosti v regiji razviti modele povezovanja in sodelovanja za učinkovito in hitro doseganje ciljev in realizacijo zastavljenih nalog. Na ravni projektov predstavlja JZP pravni okvir za skupno financiranje, upravljanje, vodenje ali vzdrževanje infrastrukture oziroma izvajanje storitev. Po vsebini obsega JZP na eni strani zasebna vlaganja v javne projekte in po drugi javno sofinanciranje zasebnih projektov, ki so v javnem interesu. Namen izvedbe projektov s sofinanciranjem iz zasebnega kapitala je predvsem delitev tveganj. V primeru JZP vsaka pogodbeno stranka prevzame tista tveganja, ki jih lažje in bolj obvladuje. Z vključitvijo zasebnega sektorja se stroški delovanja in upravljanja znižajo, saj ta tveganja zasebni sektor v primerjavi z javnim bolje obvlada. Na ta način se zagotovi tudi trajnost projekta.

V spodnji tabeli so predstavljene možnosti Javno-zasebnega partnerstva po projektih Zelenega krasa. Pri tem je potrebno poudariti, da so bile v procesu priprave projektnih idej proučene možnosti JZP tudi med potencialnimi partnerji in, v kolikor v zasebnem sektorju ni bilo zanimanja za JZP, možnosti zasebnega vlaganja niso bile vključene v projekt.

Tabela 4: Možnosti javno-zasebnega partnerstva

Projekt	Možnost javno-zasebnega partnerstva	Partnerji	Oblika javno-zasebnega partnerstva
Energetsko učinkovite javne stavbe Zelenega krasa	Ne	Občine: Bloke, Cerknica, Ilirska Bistrica, Logatec, Loška dolina, Pivka, Postojna	/
Turistična infrastruktura Zelenega krasa	Da	Občine: Bloke, Cerknica, Ilirska Bistrica, Logatec, Loška dolina, Pivka, Postojna; Lokalni pospeševalni center Pivka, Park Rakov Škocjan, Turizem Kras d.d., Notranjski regijski Park, Park Škocjanske jame, Kobilarna Lipica	Statusno partnerstvo z ustanovitvijo projektnega podjetja
Revitalizacija vojaške dediščine Zelenega krasa	Da	Občine: Bloke, Cerknica, Ilirska Bistrica, Logatec, Loška dolina, Pivka, Postojna; Lokalni pospeševalni center Pivka, RC Ilirska Bistrica, Turizem Kras d.d., RRA NKR	Pogodbeno partnerstvo (koncesija)
Regijski produkti Zelenega krasa	Ne	Občine: Bloke, Cerknica, Ilirska Bistrica, Logatec, Loška dolina, Pivka, Postojna; LAS po poteh dediščine od Idrijce do Kolpe, LAS Društva za razvoj podeželja med Snežnikom in Nanosom	/
Zeleni kras očiščen odlagališč	Ne	Občine: Bloke, Cerknica, Ilirska Bistrica, Logatec, Loška dolina, Pivka, Postojna; RRA NKR	/
Zelena javna naročila	Ne	Občine: Bloke, Cerknica, Ilirska Bistrica, Logatec, Loška dolina, Pivka, Postojna; RRA NKR	/
Zelena javna naročila-Predpis	Ne	Občine: Bloke, Cerknica, Ilirska Bistrica, Logatec, Loška dolina, Pivka, Postojna; RRA NKR	/
Povezovanje Zelenega krasa s Krasom	Ne	Občina Sežana, RRA NKR, Svet destinacije z župani vseh vključenih občin, predstavniki turističnega gospodarstva iz vseh vključenih občin in predstavniki drugih turističnih organizacij z omenjenega področja	/
Interno komuniciranje	Ne	Občine, javne ustanove, gospodarski subjekti, društva in nevladne organizacije	/

10. DOLOČITEV TVEGANJ RAZVOJA ZELENEGA KRASA

10.1 Analiza tveganj

Kritične spremenljivke, ki vplivajo na tveganja v projektu Zeleni kras, smo razdelili na pet prioriternih področij: politično okolje, gospodarsko okolje, družbeno okolje, pravno okolje in varstvo okolja. Pri tem je potrebno poudariti, da je pogosto nemogoče uvrstiti vidike tveganja v posamezno prioriterno področje, saj so npr. infrastrukturna tveganja povezana tako s političnim, gospodarskim in družbenim okoljem ter področjem varstva okolja. V nadaljevanju sledi kratek pregled tveganj po področjih in matrika analize tveganj z viri tveganj po prioriternih področjih.

10.2 Pregled po prioriternih področjih

Politično okolje (lokalna/ nacionalna/ mednarodna raven) – Na lokalni ravni predstavljajo občine pomembne deležnike na ravni izvedbe in sofinanciranja projektov, zato ima politično soglasje velik vpliv na nadaljevanje začrtanih aktivnosti. Na nacionalni ravni lahko zaradi nastalih gospodarskih razmer pride do zamrznitve sredstev, ki so s strani RS namenjena za sofinanciranje evropskih skladov. Prav tako lahko pride do zamrznitve sredstev s strani EU zaradi kršitve določil EU. Poleg tega bo najpomembnejšo funkcijo v upravljavski strukturi vodenja projekta ohranil Svet regije, ki je najvišje telo odločanja na regijski ravni. Svet regije bo predstavljal nadzorni organ, ki ima pristojnost potrjevanja letnega programa s finančnim načrtom. Obstaja tveganje, da bi različni interesi ali nesoglasja lahko negativno vplivali na izvajanje in upravljanje projekta. Tveganja je mogoče odpraviti z določanjem jasnih ciljev ter aktivnim sodelovanjem in komunikacijo med posameznimi nosilci upravljalvske strukture.

Gospodarsko okolje – eden od temeljnih ciljev strategije je izraba obstoječih potencialov, kar zadeva tudi aktivno vključevanje gospodarskih subjektov v izvedbo produktov/projektov. Tako se želi zagotoviti sofinanciranje projektov ter dolgoročen obstoj projektov. Obstaja nevarnost, da se gospodarstvo ne bi prepoznalo v aktivnostih projektov/produktov, kar seveda vpliva na upoštevanje javno-zasebnega partnerstva pri projektih. Prav tako bi lahko trenutne gospodarske razmere in težave, v katerih so se znašli nekateri vodilni partnerji s področja gospodarstva, resno ogrozile nadaljnjo izvedbo projektov. Omeniti je potrebno tudi tržna tveganja. Pri tem gre predvsem za tveganja na ravni povpraševanja oz. prodaje regijskih izdelkov in storitev ter tveganja povezana z dobavo, ki bi lahko resno ogrozila povpraševanje po produktih na ravni regije. Tveganja financiranja so tveganja, povezana s pridobitvijo ustreznih finančnih sredstev za izvedbo projektov in nanje ima pomemben vpliv tudi politično okolje. Tveganja izgradnje infrastrukture so povezana z možnostmi, da infrastruktura ne bo pravočasno zgrajena ali ne v dovolj veliki meri, kar lahko vpliva na (ne)uspešnost projekta.

Družbeno okolje - v skladu s ciljem *Družbeno odgovorna regija* so bile na ravni projektov/produktov oblikovane aktivnosti, ki zajemajo širša lokalna območja in povezujejo gospodarske subjekte, javne ustanove, interesna združenja in posameznike. Zaradi omenjenih dejstev je družbena podpora temeljnega pomena za uspešno realizacijo projekta. Pri tem je pomembna tudi zainteresiranost javnih inštitucij na ravni regije in ljudi, ki so zaposleni v njih. Izpostaviti je potrebno tudi dejstvo, da so aktivnosti in rezultati projekta skladni s ciljnim skupinami porabnikov. Produkti/projekti se bodo izvajali na regionalni ravni, kar pomeni, da bo potrebno povezovanje lokalnega prebivalstva, ki je z zgodovinskega vidika živelo vselej ločeno, kar lahko povzroča težave pri izvedbi produktov/projektov. Poleg tega bodo projektno skupino, ki je posvetovalno telo v upravljavski strukturi, sestavljali predstavniki širšega družbenega okolja.

Pravno okolje - glede na pričakovani sprejem zakonodaje s področja regionalizacije se pričakuje zmanjšanje obstoječih težav, ki trenutno spremljajo pripravo in izvajanje regionalnih projektov in s tem tudi zmanjšujejo

pripravljenost odločevalcev za skupne regijske projekte. V primeru nadaljevanja obstoječe regionalne politike, nadaljnje odsotnosti pokrajinske zakonodaje in posledično nezmožnosti vzpostavitve upravnega regionalnega sistema v Sloveniji, pa to lahko pomeni resno grožnjo našim razvojnim usmeritvam in izvedbi projektov.

Varstvo okolja – strategija Zelenega krasa namenja posebno pozornost varstvu okolja, saj predstavlja ohranjeno okolje podlago razvoju regije. Nevarnost predstavljajo predvsem ekološke in naravne nesreče.

Tabela 5: Matrika analize tveganj

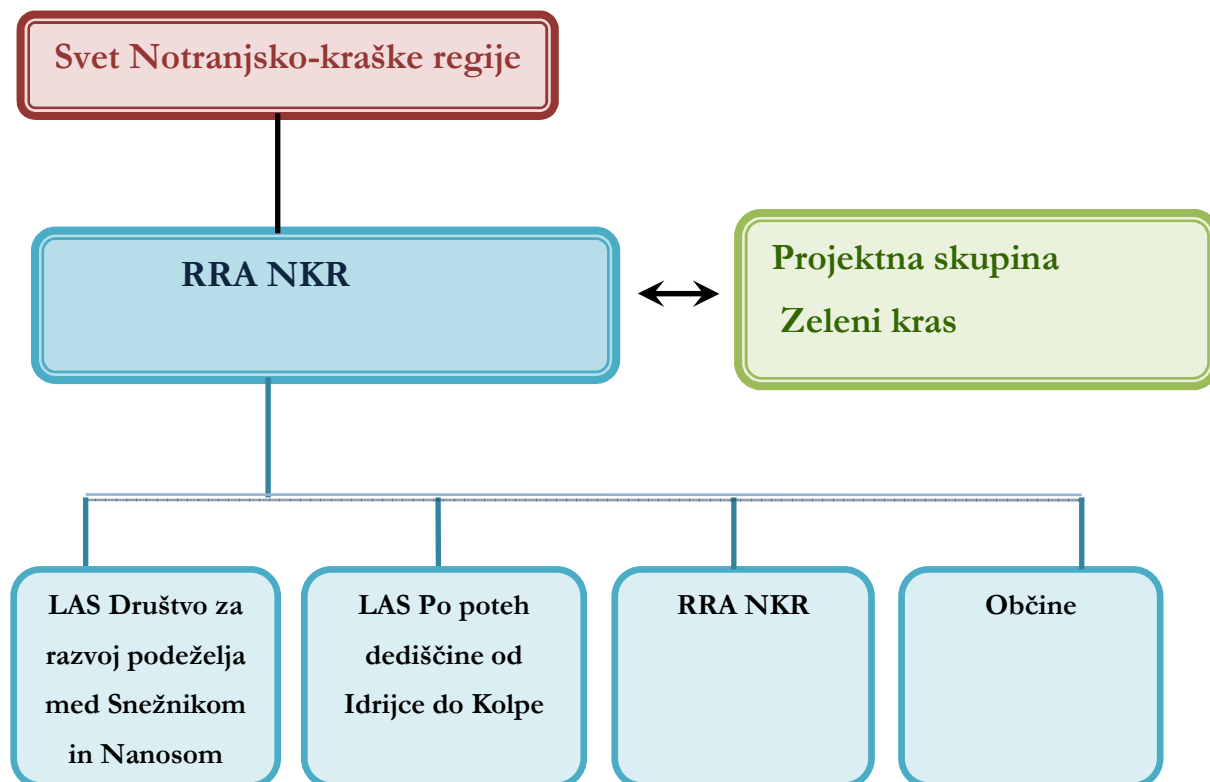
Področje tveganja	Možnost, da se tveganje zgodi	Vpliv tveganja	Možnost vplivanja na tveganje	Trend tveganj
<i>POLITIČNO OKOLJE</i>				
Lokalna raven	visoka	močan	da	stabilen
Nacionalna raven	srednja	sprejemljiv	ne	stabilen
Mednarodna raven	nizka	sprejemljiv	ne	stabilen
Tveganje upravljanja	zmerna	močan	da	stabilen
<i>GOSPODARSKO OKOLJE</i>				
Nezainteresiranost gospodarstva za sodelovanje	visoka	močan	da	padajoč
Gospodarska in finančna kriza	zmerna	močan	ne	padajoč
Tržna tveganja	zmerna	močan	ne	padajoč
Tveganja financiranja	visoka	močan	da	stabilen
Infrastrukturna tveganja	zmerna	sprejemljiv	da	padajoč
<i>DRUŽBENO OKOLJE</i>				
Pomanjkanje družbene podpore	visoka	močan	da	padajoč
Nezainteresiranost javnega sektorja	visoka	močan	da	stabilen
Spremembe pričakovanj uporabnikov	zmerna	sprejemljiv	da	stabilen
Družbeno nasprotovanje aktivnostim projekta	zmerna	močan	da	naraščajoč
<i>PRAVNO OKOLJE</i>				
Sprememba nacionalne zakonodaje	zmerna	majhen	ne	stabilen
Sprememba zakonodaje EU	zmerna	majhen	ne	stabilen
<i>VARSTVO OKOLJA</i>				
Ekološke nesreče	majhna	sprejemljiv	da	stabilen
Naravne nesreče	majhna	majhen	ne	naraščajoč

11. UPRAVLJANJE

11.1 Organi in odgovornosti

Upravljanje območja Zeleni kras predstavlja temelj uspešnega delovanja obravnavanega območja. Pri tem se postavlja vprašanje, kateri upravno-gospodarski subjekti bodo nosilci upravljanja regije. Glede na analize stanja v konkurenčnih regijah in analize stanja na obravnavanem območju ter obstoječe stanje na ravni lokalne in regionalne ureditve v Republiki Sloveniji menimo, da so lokalne samouprave najprimernejši nosilci upravljanja, vendar se v sistem upravljanja vključi tudi tiste gospodarske in družbene partnerje, ki želijo sodelovati v projektu Zeleni kras. Koordinacijsko vlogo prevzame RRA NKR, ki ima kot svetovalno telo v pomoč Projektno skupino Zelenega krasa. To sestavljajo predstavniki občin, območnih enot strokovnih organizacij in razvojnih institucij. Projektna skupina Zelenega krasa se bo razvila iz Projektne skupine Ekoregije, ki je bila vzpostavljena za spremljanje nastanka projekta. Pod novim imenom bo zadolžena za nadaljnje spremljanje aktivnosti, ki se bodo odvijale na območju Zelenega krasa. S projektno skupino (celo, ali samo z njenim delom), se RRA posvetuje, kadar naleti na težave pri koordinaciji projektov. Nadzor nad izvajanjem strategije Zelenega krasa in odločanje sta tudi v prihodnje v rokah Sveta regije. Glavna izvajalca aktivnosti na področju razvoja podeželja v Zelenem krasu sta Lokalni akcijski skupini, in sicer LAS Po poteh dediščine od Idrijce do Kolpe in LAS Društvo za razvoj podeželja med Snežnikom in Nanosom. Poleg njih bodo aktivnosti izvajale in jih upravljale znotraj podprojektov tudi vse občine Zelenega krasa (Občina Bloke, Občina Cerknica, Občina Ilirska Bistrica, Občina Logatec, Občina Loška dolina, Občina Pivka in Občina Postojna) ter RRA NKR kot regijska razvojna institucija.

Slika 6: Upravljanje Zelenega krasa

11.2 Pristojnosti in naloge posameznih upravljavcev

RRA NKR

- Koordinacija razvojnih projektov,
- Izvajanje nalog skladno s Pravilnikom o uporabi znamke Zeleni kras,
- Priprava in prijavljanje projektov na razpise za nepovratna sredstva,
- Obveščanje deležnikov o aktualnih razpisih za nepovratna sredstva,
- Promocija in obveščanje javnosti o Zelenem krasu in projektih znotraj njega,
- Povezovanje ključnih deležnikov in ostalih upravljavskih struktur,
- Priprava letnega programa dela s finančnim načrtom,
- Poročanje o poslovanju pravno-organizacijskega subjekta v posameznem poslovnem letu z računovodskimi izkazi.

Svet NKR

- Predlaga in sprejema strateške usmeritve in odločitve na ravni Zelenega krasa,
- Potrjuje letni program s finančnim načrtom,
- Spremlja in vrednoti opravljeno delo,
- Opravlja nadzor nad upravljanjem in razvojem Zelenega krasa.

Projektna skupina Zelenega krasa

- Svetuje in predlaga temeljne programske politike,
- Svetuje in predlaga pri oblikovanju delovnega in razvojnega programa,
- Sodeluje pri izboru produktov in vsebin,
- Preverja programe, poslovne ideje in poslovne načrte, ocenjuje njihovo izvedljivost, tržne možnosti in inovativnost.

RRA NKR, Svet NKR in Projektna skupina predstavljajo upravljavsko raven projekta, izvedbeno raven pa predstavljajo občinske uprave, obe lokalni akcijski skupini za razvoj podeželja in RRA NKR. RRA torej nastopa v obeh vlogah, glavnega koordinatorja upravljanja ter izvajalca oziroma soizvajalca pri izvajanju projektov in drugih aktivnosti.

Na upravljavski ravni RRA NKR koordinira delo posameznih akterjev na ravni regije v skladu s smernicami letnih programov, ki jih potrjuje Svet regije. RRA NKR je vpeta v organizacijske strukture tudi drugih projektov/produktov Zelenega krasa in tako zagotavlja prenos informacij in koordinacijo aktivnosti. Sestava projektne sveta ostane nespremenjena (sestava projektne sveta projekta Ekoregija). Projektne svet se sestaja po potrebi. Nosilci posameznih projektov/produktov so zastopani na izvedbeni ravni. Njihove vloge so predstavljene v opisih projektov/produktov.

Upravljanje trženjskega načrta je povezano z:

- nadzorom nad doseganjem trženjskih ciljev,
- skrbjo za konsistentno izvajanje trženjskih strategij,
- odgovornostjo za izvedbo trženjskega načrta.

Nadzor nad doseganjem trženjskih ciljev in vključevanjem trženjskih strategij v letne programe izvaja svet regije. Pristojnosti za konsistentno izvajanje trženjskih strategij in odgovornost za izvedbo trženjskega načrta pa pripada RRA NKR.

12. SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE

12.1 Odgovornost

Za pripravo, prijavo in izvedbo projektov je odgovoren vsak posamezen nosilec projekta. RRA NKR bo v sodelovanju z razvojnimi partnerji organizirala informiranje partnerjev o priložnostih za sofinanciranje projektov; prijavitelje bo podprla z ustrežno dokumentacijo, ki je v njeni pristojnosti, in s svetovanjem.

Nosilci projektov so dolžni RRA NKR poročati o:

- napredovanju projektov,
- morebitnih odstopanjih od predvidenih terminskih načrtov,
- nepravilnostih na projektih,
- zaključkih projektov in njihovih rezultatih.

12.2 Postopek sprememb Strateškega načrta razvoja Zelenega krasa

RRA NKR bo redno spremljala stanje pripravljenosti projektov v regiji in stanje izvajanja strategije Zelenega krasa. Če se bo med izvajanjem pokazalo, da bodo potrebne vsebinske spremembe Strateškega načrta razvoja Zelenega krasa, bo RRA NKR predlagala Svetu NKR spremembe Strateškega načrta razvoja Zelenega krasa. Predlog za spremembo Strateškega načrta razvoja Zelenega krasa lahko poda tudi projektna skupina Zelenega krasa, vendar mora predlog spremembe najprej posredovati RRA NKR. RRA NKR ga preveri, po potrebi zahteva dopolnitve oziroma ga sama dopolni ter posreduje Svetu NKR.

12.3 Spremljanje in vrednotenje projekta Zeleni kras

Kazalniki so namenjeni spremljanju učinkov strateškega načrta. Za vsak opredeljeni razvojni cilj Strateškega načrta razvoja Zelenega krasa smo opredelili merljive kazalnike izdelkov in rezultatov, na podlagi katerih bomo spremljali učinke strategije. Kazalniki so oblikovani tako, da odražajo trende razvoja glede na ukrepe. Praviloma so kvantitativni, lahko so tudi kvalitativni. Izbrani kazalniki za spremljanje trenda učinkov strateškega načrta po ukrepih so predstavljeni spodaj. Predstavljeni kazalniki so skladni s kazalniki na ravni RRP NKR 2007-2013. To pomeni, da se z izbranimi kazalniki izmed kazalnikov RRP NKR meri tudi učinkovitost tega programa. Glede na to, da so cilji dolgoročno zastavljeni, se tudi kazalniki, vsebinsko, s spremembo regionalnega razvojnega programa za novo obdobje, verjetno ne bodo spreminjali. Seveda pa se bodo prilagodile vrednosti kazalnikov. To bo omogočilo dolgoročno spremljanje učinkovitosti izvedenih projektov in programov in tudi pravočasno ukrepanje v primerih, ko določeni cilji ne bodo doseženi.

Tabela 6: Kazalniki izdelkov in rezultatov

Ukrepi	Kazalniki izdelkov/ciljna vrednost	Kazalniki rezultatov/ciljna vrednost
Turizem	<ul style="list-style-type: none"> Število projektov / 2 projekta do leta 2015 Ureditev dostopnih poti / 2 km do leta 2015 Ureditev točk vojaške dediščine / 5 točk do leta 2015 Ureditev parkirišč za avtodome / 3 parkirišča do leta 2015 Ureditev centrov za obiskovalce / 8 centrov do leta 2013 Ureditev otroških igrišč / 4 igrišča do leta 2015 	<ul style="list-style-type: none"> Povečanje prihodov turistov / 2008<5 % (leta 2015) Povečanje števila prenočitev v regiji / 2008<2 % (leta 2015) Povečanje števila stalnih ležišč / 2008<2 % (leta 2015)
Okolje	<ul style="list-style-type: none"> Število izvedenih projektov / 3 do leta 2015 Število energetsko saniranih javnih objektov / 5 do leta 2015 Število očiščenih divjih odlagališč / 3 do leta 2015 Število zaključenih zelenih javnih naročil / 15 do leta 2015 	<ul style="list-style-type: none"> Potrebna površina (ha/prebivalca) * Emisije CO₂ /prebivalca/zmanjšanje za 25% (ocena 2009 8,08t/preb) Emisije iz gospodinjstev CO₂ * 100 gospodinjstev / Zmanjšanje za 30 t (2015) (ocena 2009 180t/100 gosp) Poraba električne energije v Zelenem krasu / 2008>5 % (leta 2015) Delež energije, pridobljene iz obnovljivih virov energije / 10 % leta 2015
Podeželje	<ul style="list-style-type: none"> Število regijskih produktov / 15 do leta 2013 Število ponudnikov, ki tržijo regijske produkte / 40 do leta 2013 Število ponudnikov, ki tržijo regijske produkte Zelenega krasa kot del svoje ponudbe (cross-sell) / 5 ponudnikov do leta 2013 	<ul style="list-style-type: none"> Ekonomska velikost družinske kmetije v regiji / 2008<4 % (leta 2013) Povprečna letna bruto plača na zaposlenega v kmetijstvu / 2008<6 % (leta 2013)
Gospodarstvo	<ul style="list-style-type: none"> Število izvedenih razvojnih projektov / 1 Tehnološki park 	<ul style="list-style-type: none"> V petih letih 25 inovativnih tehnoloških podjetij 150 novih delovnih mest do leta 2013
Upravljanje	<ul style="list-style-type: none"> Organizacija info-točk na prireditvah v regiji / 6 do leta 2013 Izvedba izobraževanje za uporabnike znamke / 20 do 2013 	<ul style="list-style-type: none"> Število novih javno zasebnih partnerstev / 3 v obdobju 2009-2013 Število pravnih subjektov, ki uporabljajo znamko Zeleni kras / 70 (do 2013)

* Kazalniki se bodo merili glede na ugotovljeno stanje iz okoljskega odtisa. Primerjalo se bo stanje izhodiščnega leta (leta, ko bo narejen prvi okoljski odtis) in ciljnega leta. Dokler okoljski odtis ne bo narejen, se uporabljajo statistični podatki in podatki različnih služb o porabi energije in emisijah toplogrednih plinov.

13. ZAKLJUČEK

Notranjsko-kraška regija se je odločila, da bo svojo prihodnost gradila na razvoju, ki bo prijazen do okolja in narave in bo spoštoval ter ohranjal tradicijo. S takim razvojem bo prebivalcem zagotavljala kakovostno življenjsko okolje, obiskovalcem pa omogočila doživljanje avtentičnega in zdravega okolja ter pristnosti ljudi. Takšna razvojna usmeritev zajema vsa področja družbenega delovanja. Vendar pa smo v postopku priprave strateškega načrta na podlagi analize stanja in potencialov regije ugotovili, da obstajajo področja, ki jih moramo obravnavati prednostno. Na ta način bo naše delovanje v smeri trajnosti bolj osredotočeno, učinki pa bodo hitreje vidni. Ta prednostna področja so turizem, gospodarstvo, podeželje in upravljanje ter znanje, ki vpliva na vsa našeta področja.

Želena stanje je zajeto v viziji, ki se glasi: »Z odgovornim načinom življenja ter načrtovanimi vlaganji v znanje in razvoj bo regija postala tržno privlačna in okoljsko najbolj ohranjena regija v Sloveniji. Skupni nastop pod blagovno znamko Zeleni kras bo regijo umestil na zemljevid aktivnih turistov in okoljsko ozaveščenih potrošnikov. Regija, kjer bodo kakovost življenja in vrednote na prvem mestu, bo na ta način razvojno napredovala, a ostala zelena tudi za naslednje generacije.«

Če se želimo v obdobju naslednjih desetih let čim bolj približati zastavljeni viziji, moramo naše skupno delovanje usmerjati k doseganju ključnih ciljev, ki so: ohraniti okolje, razviti nove gospodarske dejavnosti (produkte, storitve in znanja), postati družbeno odgovorna regija, povezati turistično ponudbo in spremeniti turistično povpraševanje ter postati prepoznavni po trajnostnem razvoju.

Načini našega delovanja morajo slediti trem osnovnim strategijam, prepoznanim kot ključni za uspešno uresničevanje ciljev. Prva strategija je povezovanje, tako med nosilci dejavnosti v regiji, prebivalci regije kot deležniki izven regije. Povezovanje pomeni izkoriščanje medsebojnih prednosti, vzajemnost in učenje ter sodelovanje za doseganje boljših poslovnih in razvojnih učinkov. Vlaganje sredstev v razvojne in izobraževalne projekte, ki bodo prispevali k ohranitvi okolja, kulturne dediščine in tradicije, je druga strategija za doseganje ciljev in pozitivnih premikov v razvoju. V okviru postopka priprave dokumenta smo izoblikovali nekaj večjih povezovalnih projektov, ki naj bi znatneje vplivali na razvoj prednostnih področij Zelenega krasa. Ti veliki povezovalni projekti so z vidika možnosti identificiranja nosilcev in možnosti pridobitve evropskih sredstev v veliki meri izvedljivi, zato so tudi vključeni v strateški dokument. Poleg teh pa so prav tako pomembni tudi drugi projekti, navedeni v prilogi. Ker doslej ni bilo možno identificirati njihovih nosilcev, ti projekti niso podrobneje razdelani. Tretji način za doseganje zastavljenih ciljev pa je ustrezna organiziranost. Učinkovito upravljanje, ki ga bo zagotavljala vzpostavljena upravljavaska struktura, je namreč temeljnega pomena za udejanjanje razvojnega koncepta. Ključno upravljavsko vlogo pri izvajanju razvojnih aktivnosti bo opravljala RRA NKR. Strateško in odločevalsko vlogo ima svet regije, svetovalno in strokovno podporo pa upravljavski strukturi nudi projektni svet. Na izvedbeni ravni bodo aktivnosti opravljali RRA NKR, občine in lokalni akcijski skupini za razvoj podeželja. Na področju turizma ni bilo možno določiti nosilca razvojnih aktivnosti, saj trenutno v regiji ni delujoče organizacije, ki bi skrbela za razvoj turizma, zato je v tej smeri nujno iskati rešitev, sicer bo doseganje ciljev na tem področju ogroženo. Naloge na področju turizma tako na strateški kot izvedbeni ravni tako začasno prevzema RRA NKR.

Bistvena, celo nujna za usmerjanje delovanja in vplivanje na oblikovanje in sprejemanje politik v smeri trajnostnega razvoja regije, so priporočila. Ta so namenjena javnemu sektorju, predvsem občinam, ki imajo vzvode za njihovo izvajanje, hkrati pa s tem dajejo zgled in usmeritev ostalim sektorjem in prebivalcem.

Razvojni koncept regije, ki ga opredeljujejo vizija, cilji, strategije in ukrepi, je zajet v krovni znamki regije Zeleni kras. Ta pomeni identiteto tistega, kar smo si v strateškem načrtu zastavili kot zeleno stanje. Znamka Zeleni kras bo zaživela le, če bo (konsistentno) uporabljena na vseh prednostnih področjih s strani njenih uporabnikov. Odgovornost za pravilno in dosledno uporabo znamke, skladno z njeno vsebino in pogoji, prevzema nosilka in skrbnica znamke ter upraviteljica trženja regije RRA NKR. Ime Zeleni kras, slogan »ZaMisel prihodnosti« in logotip Zeleni kras morajo postati stalni elementi vseh komunikacij upravljavca trženja, hkrati pa prisotni na čim več komunikacijskih orodjih ciljnih skupin izvajalcev in uporabnikov znamke. Le tako bomo s pomočjo znamke dosegli zeleni cilj – večjo prepoznavnost, pozicioniranje na trgu in na daljši rok tudi dvig dodane vrednosti proizvodov in storitev.

Motivacija za uporabo znamke je odvisna od pričakovanih koristi. Te so tako na nivoju regije kot posameznih subjektov jasno prikazane v marketinškem načrtu, ki je eden od izvedbenih dokumentov strateškega načrta razvoja Zelenega krasa. Jasno pa se moramo zavedati, da je pot do uresničitve vizije in ciljev neločljivo povezana s povezovanjem in sodelovanjem vseh razvojnih partnerjev v regiji ter ostalih uporabnikov. Naj bo to odgovornost vseh članov upravljalvske strukture in izziv vseh v regiji: razvojnih partnerjev, gospodarstva, nevladnih organizacij in nenazadnje prebivalcev regije.

PRILOGA - OSNUTKI PROJEKTOV/PRODUKTOV ZELENEGA KRASA

V nadaljevanju so predstavljeni osnutki projektov/produktov, ki so nastali v sklopu Zelenega krasa, vendar jih nismo uvrstili v Izvedbeni načrt Zelenega krasa. Potrebujemo namreč še podrobnejšo obravnavo, predvsem z vidika nosilcev posameznih projektov.

EVROPSKI PARK KRASA

Potencialni nosilec: konzorcij raziskovalnih ustanov

Področja, ki bi jih projekt pokrival:

- Raziskave in znanje – vzpostavitev centra odličnosti, vključevanje Inštituta za raziskovanje krasa;
- Promocija in upravljanje s kulturnimi in etnografskimi znamenitostmi: grad Snežnik, polharska noč, pustovanje, Erazmov viteški turnir, furmanski praznik, Krpanov festival, Zmaj 'ma mlade, Predjamski grad, ...;
- Promocija in upravljanje z naravnimi znamenitostmi: Postojnska jama, Rakov Škocjan, Cerkljiško jezero, Planinsko polje, Snežnik, Bloke, Pivška jezera ...;
- Povezovanje Zelenega krasa s ponudniki izven območja NKR - Škocjanske jame, Lipica, Štanjel, Vilenica, Slavnik, Kosovel, ...

Evropski park krasa je mreža tistih zanimivosti, ki presegajo meje Slovenije in predstavljajo svetovni vrh. Je mreža znanosti in raziskav, kjer povezujemo tiste, ki predstavljajo odličnost, katerih znanje in rešitve so pomembne v svetovnem merilu in predstavljajo sodoben pristop k razvoju. Je kulturna mreža dogodkov, spomenikov in krajine, ki je posebnost; je primer posebnega in je, ne le tvorec domače, ampak tudi svetovne dediščine kulture in razuma. Sestavljen je iz točk odličnosti in se ga ne more enačiti z muzejem. Je sprehod po krasu, kjer se učiš, kjer uživaš v novem in starem in doživljaš vrh znanja in kulture hkrati. Zato je EPK tudi turistična storitev, saj je atrakcija, ki presega do sedaj znane načine potovanja.

RAZISKOVALNI TABORI

Potencialni nosilec: SŠC Postojna, SGLŠ Postojna, Notranjski park

Področja, ki bi jih projekt pokrival:

Ideja organiziranja raziskovalnih taborov je zrasla znotraj regije. V regiji se trenutno organizirajo raziskovalni tabori z različnimi vsebinami. Preko projekta naj bi povezali vse organizatorje raziskovalnih taborov, skušali pridobiti dodatna sredstva za organizacijo taborov ter dodati nove vsebine. Preko sodelovanja bi se širila mreža raziskovalnih taborov in poznavanja območja po eni strani, po drugi strani pa tudi povečevala prepoznavnost območja. Ključne vsebine raziskovalnih taborov so povezane z naslednjimi vsebinami:

- raziskave s področja naravoslovnih vsebin: jamarstvo, varovanje voda, geologija, rastlinstvo in živalstvo itd.;
- raziskave s področja kulturno-zgodovinskih vsebin: popis možnih vsebin in predstavitev v okviru taborov;
- cilj raziskovalnih taborov bi bilo predstaviti območje Zelenega krasa širši Sloveniji in motivirati lokalno prebivalstvo, da se začne aktivno vključevati v nadaljnji razvoj območja.

REVITALIZACIJA DEGRADIRANIH OBMOČIJ

Potencialni nosilec: občine NKR

Področja, ki bi jih projekt pokrival:

V regiji je veliko degradiranih območij (divja odlagališča, kamnolomi, peskokopi, vojaška območja, ki jih je treba sanirati). Ideja projekta je sanacija teh območij preko zagotavljanja neke rabe, ki je odvisna od lokacije in vrste degradiranega območja. V okviru projekta je cilj saniranje odlagališč odpadkov, kamnolomov, vojaških poligonov, ključne aktivnosti pa so povezane z:

- pripravo popisov, predlogov sanacij za odlagališča, sanacijo degradiranih območij z možnostjo namestitve fotovoltaike, sanacija degradiranih območij preko pilotnih, inovativnih načinov z ohranjanjem vrst in habitatnih tipov;
- pripravo ukrepov za spodbujanje ohranjanja vodnih virov.

VZPOSTAVITEV CENTRA ODLIČNOSTI

Potencialni nosilec: konzorcij raziskovalnih ustanov

Področja, ki bi jih projekt pokrival:

Center odličnosti bo združeval znanje o Zelenem krasu in ga širil navzven. Po eni strani bo generaliziral znanje o območju in vzgajal kadre, po drugi strani bo postal prepoznavna institucija na področju upravljanja z naravnimi viri. Ključni vlogi centra odličnosti sta:

- Raziskave in znanje s področja Zelenega krasa
- Podporna ustanova Evropskemu parku krasa

OVE/URE IN INOVATIVNE TEHNOLOGIJE

Potencialni nosilec: konzorcij tehnoloških ustanov

Področja, ki bi jih projekt pokrival:

Ideja projekta je povezovanje institucij, ki izdelujejo in razvijajo inovativne tehnike za varovanje okolja. Identificirana področja so predvsem:

- razvoj in uporaba novih okolju prijaznih tehnologij – OVE/URE, odpadki (Logatec), odpadne vode (Segis, Postojna), inteligentne hiše – okoljevarstveni sistemi, naprave in gospodinjski aparati (Batagel), biomasa (GG Postojna);
- ključna segmenta bi bila razvoj tehnologij in prenos znanja.

LESNA INDUSTRIJA

Potencialni nosilec: konzorcij podjetij s področja predelave lesa

Področja, ki bi jih projekt pokrival:

Lesnopredelovalna industrija ima v regiji bogato tradicijo in je tesno povezana z gozdarstvom. Ideja projekta je razviti in diverzificirati lesno predelavo, povečati pestrost ponudbe lesnih izdelkov, povečati izmenjavo izkušenj in izboljšati ter povezati nastop na trgu. Ključne vsebine projekta so:

- posodobljena lesna proizvodnja v regiji;
- skupna ponudba lesnih izdelkov proizvajalcev;
- patentirani novi produkti.

ZDRAVJE

Potencialni nosilec: Turizem Kras

Področja, ki bi jih projekt pokrival:

Ideja projekta je oblikovanje integriranega produkta, ki bo dopolnjeval ponudbo regije. Gre za alternativne oblike zdravljenja, ki so povezani z zdravljenjem bolnikov v jamah, kjer so vplivi okolja na zdravljene osebe ugodnejši.